Nr 5 WARSZAWA, 1 MARCA ROKU 1939. ROK XXI

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

TREŚĆ:

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie	z przesyłką	zł 18.—
kwartalnie	„ „	zł 4.50
Pojedynczy numer		zł 1.—

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8
zł	200	120	65	35

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka nr 6 (do sumy 50 zł).

Redakcja i administr.: Trębacka 11. Tel. redakcji 606-17; tel. administracji 606-14.
Redakcja rękopisów nie zwraca.

EUGENIUSZ RODZIEWICZ

DWUTOROWOŚĆ

Zamieszczony w nr. 2 „Gazety Administracji“ z 1938 r. artykuł p. t. „Art. 78 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 18.I 1928 r. a nowa organizacja starostw“ stanowi punkt wyjścia dyskusji, która może mieć doniosłe skutki praktyczne w związku z ustalaniem form organizacyjnych urzędu starostwa i kumulacją funkcyj z dziedziny administracji ogólnej i samorządu powiatowego.

Zastanawiając się nad zagadnieniem, jakie dziedziny administracji ogólnej kwalifikują się do przekazywania samorządom powiatowym i nawiązując do tych działów, które jako już dojrzałe do przekazania, zostały wyszczególnione we wspomnianym artykule Gazety, pragnąłbym dorzucić garść szczegółów, mogących zagadnienia te jeszcze bardziej naświetlić i uwypuklić. Dotyczyłoby to kwestyj, wchodzących w zakres trybu pracy, obejmującego obecnie tak starostwo, jak wydział powiatowy.

Aczkolwiek wynikająca stąd dwutorowość ma charakter może raczej biurowy, gdyż wszystkie te sprawy koncentrują się w jednym ręku — starosty i przewodniczącego wydziału powiatowego — wobec unitaryzmu tych stanowisk, to jednak dwutorowość nawet tylko w zakresie pracy biurowej nie przyczynia się do usprawnienia urzędowania, a jakże często stać się może linią udręki obywatela.

Jako jeden z wielu przykładów w tej mierze można poddać szczegółowej analizie chociażby sprawy opieki społecznej.

Do załatwienia w referacie opieki społecznej starostwa przewidziane są mniej więcej następujące sprawy: 1) zapomogi, 2) opieka nad ubogimi, 3) opieka nad inwalidami cywilnymi, 4) opieka nad więźniami, 5) ubezpieczenia społeczne, 6) nadzór nad zakładami opieki społecznej, 7) koszty leczenia, 8) fundacje, 9) akcje społeczne z dziedziny opieki społecznej, 10) pośrednictwo pracy, 11) włóczęgostwo i żebractwo, 12) emigracja zarobkowa i opieka nad uchodztwem, 13) repatriacja, 14) wyłudzanie wsparć, 15) opieka nad gro-

bami wojennymi, 16) bezrobocie, 17) wspódziałanie w załatwianiu spraw inwalidów wojennych, 18) sprawy opiekunów społecznych, 19) urząd ubezpieczeń (renty inwalidów, starości, wdowie, sieroce).

Referat zaś opieki społecznej w wydziale powiatowym załatwia znowuż takie kategorie spraw: a) komisja opieki społecznej, b) ubogich gminnych, c) własne i subwencjonowane zakłady opieki społecznej, d) instytucje i stowarzyszenia opieki społecznej, e) gminne komisje opieki społecznej, f) koszty utrzymania w zakładach krajowych, g) koszty opieki społecznej, h) kolonie i półkolonie, i) zwalczanie bezrobocia, j) żebractwo i włóczęgostwo oraz k) Fundusz Pracy (instytucja zastępcza — wypłaca zasiłki ustawowe, przeważnie łączy również i komitet powiatowy, prowadzący akcję pomocy doraźnej i zatrudnienia bezrobotnych, oraz Biur Pośrednictwa Pracy).

Już pierwszy pobieżny rzut oka na te dwa zestawienia wykazuje, że cały szereg spraw z zakresu opieki społecznej, załatwianych w starostwach i wydziałach powiatowych, pozostaje ze sobą w ścisłym związku, a niektóre kategorie spraw głęboko zezębiają się, a nawet poprostu pokrywają się ze sobą, np. wyszczególnione kategorie: 2 — b, 6—c, 8 — d, — h, 10 — l, 11 — j, 12 — i, 16 — k, 18 — a — b.

Jest rzeczą niewątpliwą, że cała masa kwestyj opieki społecznej, tkwiących organizacyjnie w starostwie, jak zapomogi, opieka nad ubogimi i więźniami, akcje społeczne z dziedziny opieki społecznej, pośrednictwo pracy, włóczęgostwo i żebractwo, emigracja zarobkowa, wyłudzanie wsparć, bezrobocie, pozostaje w ścisłym związku przyczynowym z panującym nagminnie brakiem pracy, a tym samym—jest organicznie związana z działalnością Funduszu Pracy (kategoria spraw: „k“ wydziału powiatowego), prowadzącego akcję pomocy doraźnej, zatrudniania bezrobotnych i regulującego rynek pracy na terenie powiatu.

Nawet w związku z działalnością urzędu ubezpieczeń w starostwie stwierdzić należy, że gros spraw, jakie wpływają do tego urzędu w coraz większych ilościach, stanowią sprawy osób, które przedwcześnie, bez nabycia ustawowych uprawnień, zaczynają starać się o uzyskanie renty, która dopiero będzie im przysługiwała po upływie szeregu lat i po spełnieniu szeregu warunków. Dzieje się to znowuż skutkiem bezrobocia i pauperyzacji ludności, która w zdobyciu renty próbuje znaleźć źródło utrzymania.

Koncentrować wszystkie sprawy opieki społecznej w wydziale powiatowym, jako instytucji, w skład której wchodzą organa, które określamy mianem Funduszu Pracy, będącego skutecznym regulatorem

i klapą bezpieczeństwa dla wielu ujemnych przejawów życia doby dzisiejszej, a przede wszystkim bezrobocia, którego wyrazem i skutkiem jest większość spraw opieki społecznej w starostwie. Sprawy te, przy zespoleniu w jednym dziale, mogłyby znaleźć skuteczne rozwiązanie i zlikwidowanie przez zastosowanie odpowiednich środków właśnie w ramach Funduszu Pracy.

Jeżeli sięgniemy do spraw rolnictwa, to i tu widzimy analogiczne dublowanie, bo jeżeli w starostwie są: 1) oświata rolnicza (przysposobienie rolnicze młodzieży, szkoły rolnicze, wystawy i pokazy rolnicze, konkursy samodzielnych gospodarstw), 2) walka z szkodnikami i chorobami roślin (rak ziemniaczany, korówka wełnista, osty, berberys), 3) organizacje rolnicze, rolniczo-handlowe spółdzielnie, 4) wytwórczość zwierzęca (hodowla koni, bydła, nierogacizny, owiec, drobiu, zwierząt futerkowych, pszczelnictwo, jedwabnictwo), 5) rybactwo (hodowla ryb), 6) sprawozdawczość i statystyka,

— to w wydziale powiatowym równocześnie istnieją: a) szkolnictwo rolnicze, akcja przysposobienia rolniczego, b) zwalczanie szkodników i chwastów, c) sprawy organizacyjne izb rolniczych, współdziałanie z towarzystwami rolniczymi, popieranie spółdzielczości rolniczej, d) popieranie hodowli, e) sprawy rybactwa, f) statystyka i sprawozdania.

To samo zjawisko dublowania zachodzi i w dziale zdrowia publicznego, który w starostwie ma: 1) sprawy personelu sanitarnego, 2) walkę z chorobami zakaźnymi, 3) higienę społeczną, 4) stan sanitarny osiedli, 5) zaopatrzenie ludności w wodę, 6) nadzór nad artykułami żywności i przedmiotami użytku i nad ich wytwarzaniem, 7) sprawy sanitarne mieszkań, lokali publicznych, 8) zakłady lecznicze,

— a równocześnie obok w wydziale powiatowym toczą się sprawy: a) nadzoru nad położnymi, b) zwalczania chorób zakaźnych, dezynfekcyj, c) działalności gminnych komisyj sanitarnych, propagandy higieny, d) czystości osiedli, e) wody, nadzoru nad studniami i wodą do picia, f) kontrolera sanitarno-żywnościowego, g) czystości osiedli, nadzoru sanitarnego nad szkołami, h) szpitali, rady szpitalnej, ośrodków zdrowia, przychodni.

W ten sposób moglibyśmy mnożyć przykłady również z zakresu weterynarii, administracji drogowej, budowlanej, melioracji itp.

Przykłady te są tylko odzwierciadleniem tezy, wysuniętej w omawianym artykule Gazety o nowej organizacji starostw, oraz intencji ustawodawcy, zawartej w art. 78 rozp. Prezydenta Rzplitej z 19.I 1928 r.

Przykłady te ilustrują również twierdzenie, że postulaty usprawnienia administracji i życiowego traktowania spraw, wymagają, aby dotychczas w wielu wypadkach rozrzucone, rozstrzelone i rozproszkowane funkcje starostwa i wydziału powiatowego zostały w sposób nie tylko faktyczny, ale i formalny skoncentrowane i umiejscowione.

Fakt, że w wielu starostwach sprawy, które tu wyliczyłem, już obecnie częściowo załatwiane są w biurach wydziału powiatowego lub przez jego pracowników, stwierdza życiowość i konieczność powyższego twierdzenia.

Ale ten stan faktyczny nie powinien ograniczać się tylko do stosowania go w praktyce, gdyż jednak prowadzi to do dwutorowości i li tylko ułatwia doraźne „spychanie" sobie nawzajem spraw przez poszczególnych urzędników. Przeciwnie, ten stan faktyczny musi znaleźć również formalne usankcjonowanie w podziale organizacyjnym starostwa i wydziału powiatowego, znajdując swe zewnętrzne odbicie w obowiązujących szczegółowych podziałach czynności — statutach organizacyjnych starostw i w szczegółowych podziałach akt — instrukcjach kancelaryjnych.

WACŁAW RYDZKOWSKI

SPRAWY WŁASNE I PORUCZONE W WYDZIAŁACH POWIATOWYCH WOJEWÓDZTW ZACHODNICH

Według postanowień ordynacji powiatowej z 13.XII 1872 r. i 19.III 1881 oraz ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego z 23.III 1933 r. — wydział powiatowy w województwie pomorskim i poznańskim jest w samorządzie terytorialnym organem zarządzającym i wykonawczym powiatowego związku samorządowego oraz władzą nadzorczą nad gminami wiejskimi i miastami niewydzielonymi.

W administracji ogólnej wydział powiatowy jest władzą uchwałową, powiatowym sądem administracyjnym i powiatowym organem kolegialnym dla współdziałania ze starostą powiatowym w wykonaniu zadań administracji ogólnej.

Zakres działania biura wydziału powiatowego normuje szczegółowy regulamin.

Należałoby przyjąć, że kompetencja wydziału powiatowego jest dostatecznie ustalona i nie może być wątpliwości pod tym względem. W samej rzeczy tak jednak nie jest. Jak w gminie wiejskiej wzgl. miejskiej tak i tu w wydziale powiatowym istnieje problem dotychczas nie rozstrzygnięty, co należy do własnego i co do poruczonego zakresu działania. Istnieje sporo wątpliwości, jakie sprawy należą do starostwa, a jakie do zakresu działania wydziału powiatowego. Dużo spraw objętych podziałem akt dla starostwa załatwia się w biurze wydziału powiatowego z powodu szczupłości personelu, ale są i wypadki, że przekazuje się wydziałowi powiatowemu sprawy jedynie dla tego, że objętę są one również podziałem spraw wydziału powiatowego.

Jaskrawym przykładem braku dokładnego przydziału spraw jest Urząd Ubezpieczeń, oparty na niemieckiej ordynacji ubezpieczeniowej z 19.VII 1911 r., a mający za zadanie załatwianie spraw ubezpieczeniowych na wypadek inwalidztwa. Przewodniczącym wspomnianego urzę-

du jest starosta powiatowy, a władzą II instancji Wyższy Urząd Ubezpieczeń przy Urzędzie Wojewódzkim Pomorskim w Toruniu. Za czasów zaborczych opracowywali agendy tego urzędu prawie wyłącznie urzędnicy państwowi, obecnie czynności te tylko w znikomej ilości powiatów wykonują urzędnicy starostw powiatowych, a w większej części powiatów korespondencję tego urzędu załatwiają urzędnicy wydziałów powiatowych, pomimo, że agendy tego urzędu nie zostały ani ustawą, ani żadnymi przepisami wydziałom powiatowym przekazane.

W konsekwencji takiego stanu rzeczy powstają spory kompetencyjne, a że czynnikiem decydującym w sporze jest starosta powiatowy. dbający o odciążenie biura starostwa powiatowego — wydział powiatowy prawie zawsze jest stroną przegrywającą. Nie pomogą tu nic apele komisyj rewizyjnych o zaniechanie zatrudniania personelu wydziału powiatowego w starostwie dopóty, dopóki władza nadzorcza ostatecznie nie ustali dokładnej granicy rozdziału działalności pomiędzy starostwem i wydziałem powiatowym.

Drugą bardzo ważną kwestią wymagającą rozstrzygnięcia, to sprawa poruczonego zakresu działania wydziału powiatowego. Kwestia ta bowiem łączy się ściśle ze sprawą prawidłowego użycia znaczków urzędowych. Koszty portoryjne w wydziale powiatowym wynoszą poważne sumy. Szukając przyczyny tych poważnych wydatków zauważyłem, że często opłaca się znaczkami normalnymi przesyłki pocztowe w sprawach należących do zakresu poruczonego wydziału powiatowego.

Zdaniem moim, do poruczonego zakresu działania wydziału powiatowego należałoby zaliczyć wszystkie wypadki, nie odnoszące się do ściśle ustalonego własnego zakresu działania i wtedy korespondencję wysyłać za znaczkami urzędowymi.

Typowymi sprawami tego rodzaju — zdaniem moim — są:

a) korespondencja związana z nadzorem nad gminami,

b) odwołania od wymiarów opłat i danin samorządowych wymierzonych przez gminy i zażalenia w sprawach ubogo-gminnych,

c) sprawy związane z nadzorem budowlanym, zwłaszcza tak obecnie aktualne sprawy dotyczące wyglądu osiedli,

d) sprawy Funduszu Pracy i pośrednictwa pracy.

Po ustaleniu możliwie dokładnej granicy zakresu działania pomiędzy starostwem a wydziałem powiatowym i wyłączeniu spraw obcych z działalności biura wydziału powiatowego, kwestia redukcji personelu w wydziale powiatowym nie będzie przedstawiała żadnych trudności, a sprawność urzędowania znacznie się podniesie.

WŁADYSŁAW WITKOWSKI

WOJEWÓDZKIE WŁADZE ADMINISTRACJI OGÓLNEJ A LIKWIDACJA MIENIA OPUSZCZONEGO

(Dokończenie)

V Wszczęcie postępowania likwidacyjnego.

Po otrzymaniu wniosku wojewódz. władzy adm. ogól. sąd okręg. poweźmie na posiedzeniu niejawnym postanowienie co do wszczęcia postęp. likwidacyjnego (art. 8 ust. 1). O wszczęciu postępowania likwidacyjnego sąd zawiadomi woj. władzę adm. ogólnej (art. 9 ust. 1). Przez zawiadomienie to należy rozumieć doręczenie wojewódz. władzy adm. ogól. odpisu postanowienia sądu w tym przedmiocie (art. 12 ust. 4).

Woj. władza adm. ogólnej poda to postanowienie sądu do publicznej wiadomości przez ogłoszenie w dzienniku wojewódzkim oraz w czasopiśmie poczytnym w danej miejscowości (art. 9 ust. 1). Niezależnie od tego wojew. wł. adm. ogól. zarządzi niezwłocznie ogłoszenie tegoż postanowienia w sposób przyjęty zwyczajem miejscowym w gminie, na obszarze której znajduje się mienie, co do którego sąd postanowi wszcząć likwidację (art. 9 ust. 2).

Ponadto jeżeli w skład mienia opuszczonego wchodzą budynki mieszkalne, jeden egzemplarz ogłoszenia winien być umieszczony na tych budynkach (art. 9 ust. 3). Na budynkach nie mieszkalnych (gospodarczych, fabrycznych i t. p.) umieszczenie ogłoszenia nie jest wymagane. Największe znaczenie ma ogłoszenie w dzienniku wojewódzkim, gdyż od daty tego ogłoszenia zaczyna biec 6 miesięczny termin do zgłoszenia do sądu okręg. należycie uzasadnionych wniosków osób roszczących sobie prawa do mienia opuszczonego oraz wierzycieli.

Każde z wyżej omówionych ogłoszeń winno wskutek tego zawierać wezwanie osób zainteresowanych do zgłaszania odpowiednich wniosków w tym terminie. Ponadto w ogłoszeniach należy zaznaczyć, że jeżeli nieobecny, którego mienie ma być zlikwidowane, nie zgłosi się w terminie wskazanym w ogłoszeniu, może nastąpić uznanie go za zmarłego (art. 9 ust. 4).

Ustawa nie wymaga, aby ogłoszenie zawierało pouczenie o skutkach zaniechania zgłoszenia roszczenia w terminie wyznaczonym. Zgodnie z art. 9, ust. 5 ustawy, zgłoszenia spóźnione będą mogły być mimo spóźnienia przez sąd uwzględnione, jeżeli wpłyną przed wydaniem postanowienia, kończącego postępowanie (art. 17) i jeżeli sąd uzna spóźnienie za usprawiedliwione.

Jeżeli mienie opuszczone posiada założoną księgę hipoteczną, sąd, niezależnie od zawiadomienia wojewódz. władzy adm. ogólnej o wszczęciu postęp. likwidacyjnego, zarządzi z urzędu wpisanie do tej księgi ostrzeżenia o wszczęciu pomienionego postępowania (art. 10 ust. 1). Koszty związane z wpisaniem takiego ostrzeżenia ustawa redukuje do opłat pisarza hipotecznego, obniżonych o połowę. Od opłat sądowych wpisy te są wolne (art. 10 ust. 2). Opłaty należne pisarzom hipot. uiszcza wojew. władza adm. ogólnej, której pisarze hipot. po dokonaniu wpisu powinni przesyłać odpowiednie rachunki (art. 10 ust. 3). Wysokość należności, przypadających pisarzom hipot. za tego rodzaju czynności, normuje § 1 pkt. 2 i 13 rozprz. Rady Min. z 10.III 1924 r. o taksie dla pisarzy hipot. (Dz. U. poz. 264) w brzmieniu rozp. Rady Min. z 4.VI, 29.VII i 28.X 1925 r. (Dz. U. poz. 495, 572 i 806) i z 15.VII 1933 r., (Dz. U. poz. 425) oraz rozp. Min. Sprawiedliwości z 6.VI 1936 r. (Dz. U. poz. 333). Opłaty przewidziane w powyższych przepisach przypadać będą pisarzom hipot. tylko w połowie.

Postanowienie sądu, załatwiające wniosek wojew. władzy adm. ogólnej o wszczęcie likwidacji odmownie, powinno być uzasadnione i również doręczone tej władzy. Władzy tej—jak również prokuratorowi oraz każdej osobie zainteresowanej — przysługuje prawo wniesienia na to postanowienie zażalenia do sądu apel. (art. 12 ust. 4 oraz art. 17), a w wypadku zatwierdzenia tego postanowienia przez sąd apel.—skarga kasacyjna na postanowienie tego ostatniego sądu do Sądu Najwyższego, o ile wartość przedmiotu zaskarżenia przenosi 500 zł (art. 19 art. 424 § i art. 425 § 1 k. p. c). O trybie i sposobie zaskarżania postanowień sądowych przez woj. wł. adm. og. będzie mowa niżej (VII pkt. 2).

VI Czynności zachowawcze w postępowaniu likwidacyjnym.

Na woj. władze adm. ogólnej nakłada ustawa obowiązek baczenia, aby mienie podlegające likwidacji nie zostało uszczuplone wzgl. roztrwonione. W tym celu już od dnia wejścia w życie ustawy likwidacyjnej (28.VII 1937 r.) nadzór nad tego rodzaju mieniem przekazany został wojew. wł. adm. ogól. Spod nadzoru tego ustawa wyłączyła

jedynie mienie, którym zarządza kurator lub opiekun (art. 5 ust. 2). Nadzór nad sposobem wykonywania zarządu nad tym mieniem sprawować będą jak dotychczas właściwi prokuratorowie.

Jeżeli zachodzi obawa, że mienie opuszczone może doznać pogorszenia w toku postęp. likwidacyjnego, sąd może wyznaczyć tymcz. zarządcę i zarządzić oddanie mu tegoż mienia (art. 8 ust. 2). Ustanowienie zarządu tymcz. może mieć miejsce również jedynie w odniesieniu do majątków, którymi nie zarządzają kuratorowie lub opiekunowie, gdyż ci ostatni są osobami zaufania sądu również przez sąd wyznaczonymi i w wypadku nadużycia tego zaufania podlegającymi odwołaniu i zastąpieniu przez inne osoby w trybie takim, w jakim zostali wyznaczeni.

Ustanowienie zarządu tymcz. może mieć miejsce z urzędu albo na wniosek prokuratora lub strony. Ponieważ zgodnie z art. 7 ust. 5 ustawy woj. władzy adm. ogólnej służą prawa strony, przeto również i ta władza jest uprawniona do wystąpienia do sądu z wnioskiem o ustanowienie zarządu tymcz. Wniosek taki może być postawiony każdego czasu w toku postęp. likwidacyjnego (art. 8 ust. 2). Z powyższego wynika, że nie może on być skutecznie postawiony w toku postęp. przygotowawczego, lecz dopiero w momencie, w którym rozpoczyna się postęp. likwidacyjne. Za taki moment należy uznać wniesienie przez wojew. wł. adm. ogól. do sądu wniosku o wszczęcie likwidacji. Nie ma żadnych przeszkód prawnych do połączenia wniosku o ustanowienie zarządu tymcz. z wnioskiem o wszczęcie likwidacji, o którym mowa wyżej. Zatem poczynając od tego momentu w toku całego postęp. likwidacyjnego, tj. dopóki nie zakończy się ono prawomocnym orzeczeniem, może być wyznaczony tymcz. zarząd, niezależnie od tego, w której instancji znajduje się sprawa likwidacyjna. Przy ustanowieniu zarządu tymcz. sąd jest skrępowany tylko tym, że powinien wezwać posiadacza lub użytkownika choćby faktycznego do złożenia oświadczenia (art. 8 ust. 2). Ustawa nie wskazuje formy i terminu złożenia tego oświadczenia, pozostawiając w ten sposób określenie ich sądowi.

Tymczasowy zarząd podlega nadzorowi wojew. wł. adm. ogól. W szczególności obowiązany jest wpłacać do depozytu tej władzy dochód z opuszczonego mienia, pozostały po opłaceniu wydatków, związanych z zarządem mienia. Ma on prawo do wynagrodzenia, które określa sąd na wniosek wojew. władzy adm. ogól. (art. 8 ust. 4). Wynagrodzenie to jest ciężarem masy likwidacyjnej mienia opuszczonego.

Sąd, który wyznaczył zarządcę tymcz., może każdego czasu, z urzędu lub na wniosek, zmienić poprzednie swoje postanowienie w tym

względzie tj. bądź uchylić zarząd tymczasowy w ogóle, bądź zastąpić dotychczasowego zarządcę tymcz. inną osobą, (art. 8 ust. 3). Przez wniosek należy rozumieć tu tak samo wniosek prokuratora lub strony, a więc ewentualnie także woj. władzy adm. ogólnej.

Na postanowienia sądu okręg. w przedmiocie ustanowienia tymcz. zarządcy mienia opuszczonego służy zażalenie do sądu apel. (art. 17), zażalenie takie będzie mogła wnieść również wojew. wł. adm. ogól., której służą prawa strony, ilekroć będzie uważała, że postanowienie to może ujemnie oddziałać na sytuację mienia opuszczonego. Postanowienie sądu apel. w tym przedmiocie nie będzie ulegało już dalszemu zaskarżeniu w drodze kasacji, gdyż nie jest postanowieniem kończącym postępowanie (art. 424 § 2 k. p. c.).

VII Właściwe postępowanie likwdacyjne

1. Zgodnie z art. 7 ust. 5 ustawy o likwidacji mienia opuszczonego woj. władzy admin. ogólnej służą w toku całego postęp. likwidacyjnego przed sądem prawa strony. Nadanie przez ustawę wojew. władzy adm. ogól. praw strony w powyższym postępowaniu jest uzasadnione charakterem postępowania jako takiego, u podłoża którego jak to już wyżej była mowa, tkwi interes publiczny i państwowy, polegający na konieczności uporządkowania sytuacji prawnej mienia opuszczonego. Ponadto wchodzi tu w grę również interes fiskalny Państwa ze względu na art. 14 ustawy, przewidujący przeniesienie własności pewnych kategoryj mienia opuszczonego na Skarb Państwa. Przesłanki powyższe w sposób niewątpliwy usprawiedliwiają udział wojew. władzy adm. ogól. w całym postęp. likwidacyjnym przed sądem w charakterze strony, władza ta bowiem jako reprezentantka Państwa jest w wysokim stopniu zainteresowana w prawidłowym przeprowadzeniu postępowania.

2. Postępowanie likwidacyjne toczy się, jak to już wyżej była mowa, według przepisów o postęp. incydentalnym. W tym ostatnim postępowaniu—zgodnie z art. XVIII § 1 pkt. 5 przepisów wprow. k. p. c.— nie obowiązują przepisy o obowiązkowym zastępstwie adwokackim przed sądem okręg. Zastępstwo to obowięzuje zatem dopiero od chwili złożenia wywodu zażalenia do sądu apel. (art. 86 § 1 k. p. c).

Przepis powyższy w odniesieniu do wojew. władzy adm. ogól. jako strony w postęp. likwidacyjnym musi być interpretowany w łączności z przepisami rozp. Prezyd. Rzpl. z 9.XII 1924 r. o zmianie ustroju Prokuratorii Generalnej (Dz. U. poz. 967) w brzmieniu takiegoż rozporz. z 24.III 1933 r. (Dz. U. poz. 151), według których zastępstwo sądowe

we wszystkich sprawach, dotyczących praw i interesów nie tylko majątkowych, lecz również publicznych Państwa, należy do wyłącznego zakresu działania Prokuratorii Gen. Zastępstwo to obejmuje wszelkie czynności w postępowaniu cywilnym przed wszystkimi sądami istniejącymi na obszarze Rzpl. P. tak w sprawach spornych jak i postępowaniach niespornych wszelkiego rodzaju. Jedynie w postęp. hipotecznym, upadłościowym i egzekucyjnym do zastępstwa uprawniona jest również właściwa władza państwowa bez potrzeby wykazywania się pełnomocnictwem Prokuratorii Generalnej. Wszelako i w tych rodzajach postępowania służy nadal Prokuratorii Gen. wyłączne uprawnienie do zastępstwa w sporach wynikłych w toku postępowania oraz do wnoszenia skarg i środków prawnych.

Postępowanie likwidacyjne, które jest postęp. sądowym cywilnym, dotyczącym niewątpliwie interesów zarówno publicznych jak i majątkowych Państwa, podpada, jak z powyższego wynika, pod tę kategorię postępowań, w których wyłączność zastępstwa sądowego należy do Prokuratorii Generalnej.

Należy się zastanowić, jaki jest stosunek wyżej przytoczonych przepisów do przepisów ustawy o likwidacji mienia opuszczonego. Decydującego w tym względzie znaczenia nie posiada okoliczność, że ustawa stanowi, iż wojew. władzy adm. ogól. służą prawa strony w postęp. likwidacyjnym (art. 7 ust. 5), z tego bowiem, że wojew. władza adm. ogól. ma być stroną w tym post. nie wynika jeszcze czy będzie ona mogła występować przed sądem sama, czy też będzie zmuszona do zastąpienia się ustawowo przewidzianymi organami kompetentnymi w tym zakresie. Natomiast z brzmienia postanowień art. 6 ust. 1 (wojewódz. wł. adm. ogól. przekazuje zebrane dane dotyczące mienia opuszczonego sądowi okręg. i występuje z wnioskiem o wszczęcie postęp. likwidacyjnego), art. 9 ust. 1 (o wszczęciu postęp. likwidacyjnego sąd zawiadomi wojew. wł. adm. ogólnej), art. 11 ust. 1 i 2 (po upływie 6 miesięcy od daty ogłoszenia w dzienniku wojew. o wszczęciu likwidacji przewodniczący wyznaczy termin rozprawy likwidacyjnej, o czym zawiadomi wojew. władzę adm. ogól.), i art. 12 ust. 4 (postanowienia sądu doręcza się wojew. władzy adm. ogólnej) w zestawieniu z treścią postanowień art. 7 ust. 1 w związku z art. XVII § 1 pkt. 5 przep. wprow. k. p. c. (obowiązkowe zastępstwo adwokackie nie obowiązuje w postęp. przed sądem okręg.) wynikałoby, że intencją ustawodawcy było, aby w postępowaniu likwidacyjnym przed sądem okręg. nadać wojew. władzy adm. ogól. charakter strony również w znaczeniu procesowym.

W ten sposób wojew. władze adm. ogólnej w postęp. likwidacyjnym przed sądem okręg. nie mają obowiązku zastępowania się przez Prokuratorię Gen.

Jeśli natomiast chodzi o wnoszenie środków prawnych (zażaleń i skarg kasacyjnych) oraz o popieranie tych środków to właściwą będzie jedynie Prokuratoria Gen., w tym bowiem stadium postępowania obowiązuje już zastępstwo adwokackie, a stosunek wojew. władz adm. ogól. do P-rii G. w zakresie przymusu adwokackiego należy uważać za analogiczny do stosunku osoby prywatnej do adwokata.

Urzędy wojewódzkie zatem, otrzymując postanowienie sądu, powinny zadecydować czy zachodzi potrzeba zaskarżenia go, a jeśli tak— postanowienie to wraz z aktami sprawy przesłać Prokuratorii Gen. z wnioskiem o zaskarżenie. Do wniesienia zażalenia na postanow. sądu okręg. służy termin tygodniowy (art. 419 k. p. c.) do wniesienia skargi kasacyjnej na postanow. sądu apel.—termin miesięczny (art. 428 k. p. c.), licząc od dnia doręczenia postanowienia wojew. władzy adm. ogólnej.

3. Art. 11 ust. 3 ustawy stanowi, że art. 145 k. p. c. dotyczący obowiązku obrania zamieszkania dla doręczeń, w postęp. likwidacyjnym — wszelako tylko przed sądem okręg. — nie stosuje się. Przepis powyższy w odniesieniu do wojew. władz adm. ogólnej jest bezprzedmiotowy z uwagi na art. 154 k. p. c., stanowiący, że doręczeń urzędom państwowym dokonywa się do rąk ustanowionego do odbioru pism funkcjonariusza lub przełożonego urzędu. Przepis powyższy, określając organ powołany do odbioru pism, w sposób pośredni określa również miejsce, w którym doręczenie winno nastąpić. Skoro upoważniony jest do odbioru funkcjonariusz lub przełożony danego urzędu, to nie ulega wątpliwości, że miejscem doręczenia powinna być siedziba danego urzędu. Jakkolwiek więc k. p. c. nie stanowi wyjątku dla urzędów państwowych co do obowiązku obioru zamieszkania dla doręczeń, to jednak przyjąć należy, że z uwagi na przepis art. 154 k. p. c., uzasadniony okoliczności, co do urzędów państwowych, a w szczególności urzędów wojewódzkich, których okręgi terytorialne i siedziby jako ogłaszane w dzienniku ustaw są sądom znane i doręczanie w nich pism sądowych w żadnym razie nie może nastręczać trudności i powodować zwłoki, zasada wyrażona w art. 145 § 1 k. p. c. nie powinna mieć zastosowania.

Z powyższych względów, nawet w braku specjalnego przepisu art. 11 ust. 7 ustawy o likwidacji mienia opuszczonego, uchylającego obowiązek obrania zamieszkania dla doręczeń w postępow. przed są-

dem okręg. obowiązek ten z mocy ogólnych przepisów k. p. c. nie obciążałby woj. władz adm. ogólnej.

4. Posiedzenia sądu okręg. w sprawach likwidacyjnych mogą być bądź jawne bądź niejawne. Postanowienia nie kończące postępowania sąd może wydawać na posiedzeniu niejawnym, wszelkie inne postanowienia tylko na posiedzeniu jawnym (art. 12 ust. 3). W odróżnieniu od prokuratora, który powinien być wysłuchany zawsze (art. 7 ust. 1) i wskutek tego bierze udział tak w posiedzeniach jawnych jak i niejawnych, władza adm. ogólnej uprawniona jest do udziału tylko w posiedzeniach jawnych i tylko o terminach tych posiedzeń sąd obowiązany jest ją zawiadomiać. Jednakże wszelkie postanowienia sądu, wydane zarówno na posiedzeniu jawnym jak i niejawnym sąd obowiązany jest doręczać z urzędu woj. władzy adm. og. (art. 12 ust. 4).

Jeżeli chodzi o skutki niestawiennictwa na rozprawę, to należy zauważyć, że o ile obecność prokuratora na rozprawie jest konieczna, gdyż jego wniosek jest niezbędny, wskutek czego jego niestawiennictwo wstrzymuje rozpoznanie sprawy, o tyle niestawiennictwo wojew. władzy adm. ogól. takich ani żadnych innych skutków nie pociąga.

5. Ze stanowiska wojew. władzy adm. ogólnej jako strony w postęp. likwidacyjnym wynika, że jest ona uprawniona na równi z innymi stronami, biorącymi udział w sprawie, do składania wszelkiego rodzaju oświadczeń i wyjaśnień, dokumentów, wniosków dowodowych oraz wnoszenia środków prawnych od orzeczeń sądowych. Należy przy tym pamiętać, że w zakresie postępowania dowodowego w sprawach likwidacyjnych uchylona została zasada ne eat iudex ultra petita partium; sąd bowiem przeprowadza z urzędu dochodzenia, jakie uzna za wskazane. W tym zakresie nie jest związany wnioskami i oświadczeniami stron (art. 12 ust. 2). Sąd więc ma się kierować zasadą prawdy materialnej i w tym celu w przeprowadzaniu dowodów ma prawo pójść dalej niż wnioski stron.

To działanie sądu z urzędu ogranicza się jednak jedynie do zakresu postęp. dowodowego. Poza zakresem tego postępowania zasada ne eat iudex ultra petita partium zachowuje w pełni swoją moc, to znaczy, że sąd nie może wyjść poza żądania stron, np. nie może przeprowadzać likwidacji wbrew ich woli, ani wyjść poza to, o co one wnoszą.

6. Woj. władzy admin. ogólnej, jak słusznie podkreśla Tylbor (str. 74), służy prawo cofnięcia wniosku o likwidację, o ile uzna ona, że zaniechanie postęp. likwidacyjnego z ważnych powodów jest wskazane, i to zarówno przed jak i po uprawomocnieniu się postanowienia o wszczęciu likwidacji. Uprawnienie to wypływa z okoliczności, że

przecież władza ma możność niedopuszczenia do wszczęcia postępow. likwidacyjnego, gdyż jest uprawniona do zaniechania przekazania sprawy sądowi i zgłoszenia wniosku o likwidację, a skoro tak jest, może ona też cofnąć wniosek już postawiony. Wszelako należy mieć na uwadze, że w razie zaniechania przekazania sprawy sądowi przez władzę, osoby zainteresowane mają prawo zażądać skierowania sprawy do sądu. Brak podstaw do uznania, że tracą one prawo podtrzymania wniosku o likwidację w wypadku, gdy władza ten wniosek cofa. Dlatego należy uznać, że cofnięcie wniosku przez wojew. władzę adm. ogólnej, o ile temu sprzeciwią się osoby zainteresowane, nie wywrze żadnego skutku na dalszy bieg postępowania. O ile natomiast osoby te przyłączą się do oświadczenia wojew. wł. adm. ogól. w przedmiocie cofnięcia wniosku względnie nie będą przeciwko cofnięciu oponowały, postęp. likwidacyjne powinno ulec umorzeniu. Czy potrzebna jest w tym wypadku również zgoda prokuratora, czyli innymi słowy, czy w razie zaoponowania przeciwko cofnięciu wniosku przez prokuratora, postępowanie mogłoby się toczyć dalej jest kwestią wątpliwą. Zdaniem Tylbora (str. 75) postępowanie na sam wniosek prokuratora wbrew zgodnemu stanowisku wojew. wł. adm. ogól. i pozostałych stron nie mogłoby toczyć się, jakkolwiek prokuratorowi również służą prawa strony w postęp. likwidacyjnym.

VIII Koszty postępowania likwidacyjnego

Według art. 20 ustawy wojew. władzom adm. ogólnej służy zwolnienie od uiszczania kosztów w postęp. likwidacyjnym. Koszty te jeżeli zostały spowodowane czynnością sądu dokonaną na wniosek wojew. władzy adm. ogólnej, uiszcza tymczasowo Skarb Państwa. W wyniku ostatecznym koszty te podlegają ściągnięciu z mienia opuszczonego z pierszeństwem przed innymi wierzytelnościami, chyba że zostały uiszczone przez stronę, na którą sąd złożył obowiązek ich zwrotu. Jeżeli jednak wnioskowi o wszczęcie postępowania likwidacyjnego, zgłoszonemu przez wojew. władzę adm. ogólnej odmówiono lub postępowanie umorzono, koszty te ponosi ostatecznie Skarb Państwa.

IX Skutki likwidacji

W wyniku rozprawy likwidacyjnej może nastąpić: a) umorzenie postępowania, b) przyznanie mienia opuszczonego względnie posiadania i użytkowania tego mienia spadkobiercom względnie domniemanym spadkobiercom, jeżeli w toku postęp. likwidacyjnego zgłosili swoje

roszczenia i c) przeniesienie własności mienia opuszczonego na Skarb Państwa lub związek samorządowy (art. 14 i 15).

Prawomocne orzeczenie o przeniesieniu własności mienia opuszczonego na Skarb Państwa stanowi tytuł własności do przejętego mienia. Na podstawie tego tytułu, o ile mienie posiada hipotekę, powinno nastąpić ujawnienie w dziale II wykazu hipotecznego prawa własności Skarbu Państwa do tego mienia. O ile mienie nie posiada urządzonej hipoteki możliwe będzie jej urządzenie, przy czym orzeczenie o którym mowa wyżej, będzie tytułem stwierdzającym w toku pierwiastkowej regulacji hipotecznej prawo własności Sk. P. do objętego regulacją mienia.

Przyjmując mienie opuszczone, przyjmuje Skarb Państwa również prawa i obowiązki z umów dotyczących tego mienia. Jednakże od pewnych kategorii umów Sk. P. będzie miał prawo odstąpić i to przed upływem umówionego czasu i bez zachowania jakiegokolwiek terminu wypowiedzenia (art. 27). Odstąpienie takie jest możliwe tylko wówczas, gdy umowa 1) zobowiązuje Sk. P. z tytułu przejęcia mienia do świadczeń wzajemnych i 2) zawarta została po dniu 1.I 1922 r. z oczywistą szkodą dla mienia opuszczonego. Jaką formę powinno mieć odstąpienie od umowy ustawa nie wspomina. Wydaje się jednak, że powinien znaleźć tu zastosowanie art. 77 kod. zobowiązań, stanowiący, że prawo odstąpienia od umowy wykonywa się przez zawiadomienie drugiej strony, przy czym jeżeli wartość przedmiotu umowy przenosi 1.000 zł, zawiadomienie powinno nastąpić na piśmie.

Wśród mienia, które ewentualnie będzie mogło przejść na własność Sk. P. w wyniku likwidacji ustawa odróżnia: a) nieruchomości ziemskie, położone poza granicami administrac. miast, b) obszary leśne i c) inne mienie (art. 26).

Nieruchomości ad a) ustawa przeznacza na cele wskazane w ustawie z 28 XII 1925 r. o wykonaniu ref. rolnych (Dz. U. poz. 1 z 1926 r.) i ustawie z 17.XII 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom W. P. (Dz. U poz. 18 z 1921 r.).

Obszary leśne przekazane będą administracji lasów państwowych.

Inne kategorie mienia mogą być bądź zachowane przez Sk. P., bądź też sprzedane, przy czym nieruchomości będą mogły być sprzedane tylko przez publiczną licytację (art. 24 i 25). Decyzja właściwej władzy adm. o sprzedaży nieruchomości podlega wykonaniu w drodze egzekucji według przepisów k. p. c.

Każde mienie opuszczone przejęte przez Sk. P. powinno być tak pod względem gospodarczym jak i rachunkowym wyodrębnione, to znaczy

nie może być pomieszane względnie połączone z mieniem skarbowym. Także zarząd nad tym mieniem powinien być zupełnie oddzielny i nie łączyć się z zarządem nad majątkiem Skarbu Państwa (art. 22 ust. 1).

Połączenie gospodarcze przejętego mienia z majątkiem Sk. Państwa może nastąpić tylko wówczas, jeżeli właściwa władza adm. uzna, że z mienia tego będą pokryte w zupełności koszty postępowania likwidacyjnego i oddzielnego zarządu, a Sk. P. przyjął odpowiedzialność za zobowiązania przyjętego mienia (art. 22 ust. 2).

Powyższe postanowienia co do wyodrębnienia mienia przejętego uzasadnione są dalszym postanowieniem, dotyczącym odpowiedzialności Sk. P. za zobowiązania przyjętego mienia opuszczonego: odpowiedzialność ta ogranicza się do odpowiedzialności z tego mienia, a w razie jego zbycia — do wysokości uzyskanej sumy pieniężnej. Skarbowi Państwa przysługuje jednak przy tym prawo potrącenia nakładów koniecznych i użytecznych, poczynionych na mienie opuszczone (art. 23). Połączenie mienia przyjętego z mieniem skarbowym powodowałoby zatarcie granicy, do której rozciąga się odpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania mienia przejętego.

Źródła: *Dr Stanisław Tylbor, adwokat.* Ustawa o likwidacji mienia opuszczonego. Komentarz. Księg. Powszech. Warszawa.

KAZIMIERZ OGRODZKI

WSPÓŁZALEŻNOŚĆ PRZEPISÓW POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO I CYWILNEGO

(Ciąg dalszy)

II

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

Art. 10 p. a. stwierdza, iż zdolność prawną i zdolność do działań prawnych ocenia władza według prawa cywilnego, o ile przepisy administracyjne w poszczególnych wypadkach nie stanowią inaczej.

Przypomnieć należy tutaj z zakresu prawa cywilnego materialnego zasadniczą różnicę pomiędzy zdolnością prawną, dotyczącą istnienia lub nieistnienia podmiotowych praw i obowiązków strony (osoby interesowanej) a zdolnością do działań prawnych, odnoszącą się do możności lub niemożności składania ważnych oświadczeń woli. [1])

Doktryna ujmując to pojęcie od strony negatywnej, rozróżnia niezdolność naturalną (fizyczną) jako to: nieletniość, brak rozeznania, stan zakłócenia czynności psychicznych, niedorozwój psychiczny lub chorobę psychiczną, bądź niezdolność cywilną, która z kolei bywa ogólna, jak np.: małoletniość, bezwłasnowolność, zamążpójście pod pewnymi względami, oraz szczególna, jak przy działaniu wespół z doradcą sądowym, przy sprawowaniu obowiązków opieki wobec pupila, przy sporządzaniu aktów eliminacyjnych między małżonkami etc. [2])

Stwierdzić należy, iż ogólnikowe brzmienie art. 10 p. a. znaleźć tu może należytą wykładnię, uzupełniającą w szczegółowych przepisach k. p. c., odsyłając bowiem do prawa cywilnego, przepis ten odwołuje się również i do postępowania cywilnego.

Kodeks postępowania cywilnego ujmuje sprawę zdolności procesowej nieco odmiennie, a przy tym znacznie szerzej (art. 63 — 68).

---

[1]) Patrz w tej sprawie: Postępowanie administracyjne. Komentarz — orzecznictwo — okólniki. *Dr E. Iserzon.* Kraków, 1937 r. Pod art. 10.

[2]) Patrz: Skrypt wykładów *prof. K. Lutostańskiego*: Zobowiązań część ogólna, str. 500.

Art. 63 k. p. c. stanowi:

§ 1. Zdolność procesową bądź zupełną, bądź ograniczoną posiada każdy stosownie do swej zdolności zobowiązywania się przez umowę.

§ 2. Kto względem przedmiotu sporu może zobowiązywać się przez umowę nie inaczej jak w asystencji osoby dodanej mu w myśl przepisów prawa cywilnego, ten może działać w procesie tylko w asystencji takiej osoby.

Według motywów (*Fierich* K. p. c. I. 54 — 57) „nauka procesu cywilnego odróżnia zdolność sądową od zdolności procesowej. Zdolność sądowa, zdolność być stroną w procesie, pokrywa się ze zdolnością prawną w prawie cywilnym; w małym zakresie możliwe jest istnienie zdolności sądowej bez zdolności prawnej i na odwrót; wprowadzenie do k. p. c. pojęcia „zdolność sądowa" nie jest konieczne. Wystarczy pojęcie zdolności procesowej, która jest uprzymiotnieniem zdolności sądowej — a to choćby już ze względu na prostotę struktury... Kto w zasadzie ma zdolność zobowiązywania się ważnie i samoistnie, będzie miał zdolność procesową i w tych wyjątkowych przypadkach, w których brak mu zdolności do zobowiązywania się (np. osoby, którym by nie wolno było zobowiązywać się wekslowo); z drugiej strony ci, którzy wyjątkowo tylko posiadają zdolność zobowiązywania się, będą także w tych samych granicach mieli zdolność procesową.

Kwestia legitymacji do procesu (legitimatio ad causam) nie jest kwestią procesową, lecz materialno-prawną; chodzi tu o zdolność rozporządzania przedmiotem procesu, której strona może nie mieć, choć ma ona zdolność procesową, dlatego też w zasadzie kwestia legitymacji nie bywa badana z urzędu w toku procesu".

Oczywiście, ze względu na znacznie szersze pojęcie osoby interesowanej w p. a. od strony k. p. c., szczegółowe rozróżnienia tego ostatniego zwłaszcza w części dotyczącej legitymacji do procesu mogą mieć zastosowanie do samej strony, nie zaś do osoby interesowanej (art. 9 p. a.).

Dalsze artykuły k. p. c. (64 i nast.) obligują zastępcę strony nie mającej zdolności procesowej do wykazania przy pierwszej czynności procesowej swych uprawnień, tak samo — jak osobę asystującą; sąd winien brać przy tym z urzędu pod rozwagę w każdym stanie sprawy zdolność procesową, brak ustawowego zastępstwa lub asystencji, brak upoważnienia do prowadzenia sprawy lub do podjęcia poszczególnej czynności procesowej; jeżeli braki powyższe dadzą się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin, dla zabezpieczenia wszakże praw osoby nie mającej zdolności procesowej, sąd może dopuścić do czynności procesowej stronę, zastępcę ustawowego lub osobę asystu-

jącą nawet przed upływem wyznaczonego terminu; ważność dokonanej czynności zależna będzie jednak do uzupełnienia braków w terminie.

Cytowane przepisy mogą mieć na podstawie odesłania art. 1 p. a. odpowiednie zastosowanie w postępowaniu administracyjnym, gdy zaistnieje tu sytuacja w nich przewidziana.

Art. 13 p. a. głosi:

Dla osób nieobecnych lub niezdolnych do działań prawnych, a nie mających zastępcy prawnego może władza wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego zastępcy.

Według *Iserzona* [1]) „o zakresie praw kuratorów względnie opiekunów osób nieobenych, małoletnich i umysłowo chorych i trybie ustanowienia przez sąd kurateli względnie opieki decydują odnośne przepisy prawa cywilnego materialnego i formalnego. Albowiem art. 13 nie wprowadza instytucji zastępcy prawnego ad hoc, lecz jedynie stwierdza uprawnienie władzy administracyjnej do występowania do sądu z wnioskami o mianowanie ustawowych zastępców osób nieobecnych lub niezdolnych do działań prawnych".

Ustanowienie zastępcy prawnego dla obu kategoryj osób (nieobecnych i niezdolnych do działań prawnych) objęte jest kompleksem norm zarówno prawa materialnego jak i formalnego, przy czym przepisy proceduralne mieszczą się i tu i tam. Należy chociaż w pewnym skrócie uprzytomnić sobie, jakie to są przepisy, aby ocenić znaczenie cyt. art. 10 p. a.

1. W sprawie zastępstwa prawnego osób nieobecnych podkreślić wypada, co następuje.

W okręgach sądów apelacyjnych warszawskiego i lubelskiego (poza białostockim) weszła w życie ustawa z dn. 27 stycznia 1922 r. w przedmiocie zmiany i uzupełnienia niektórych przepisów obowiązującego w b. Królestwie Polskim kodeksu cywilnego z 1825 r. (k. c. K. P.) oraz ustawy postępowania cywilnego dotyczących nieobecnych i zaginionych (Dz. U. poz. 87). Ustawę tę rozciągnięto w brzmieniu przystosowanym do lokalnego ustawodawstwa na obszar województw wschodnich rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 15 maja 1922 r. (Dz. U. poz. 360), a następnie — na obszar województwa wileńskiego rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 26 marca 1924 r. (Dz. U. poz. 326).

Zmieniony cytowaną ustawą k. c. K. P. przewiduje uznanie osoby nieobecnej za zaginioną oraz uznanie osób zaginionych za zmarłe, przy czym wskazane jest wyraźnie, iż wydanie orzeczenia sądowego

[1]) „Postępowanie administracyjne" pod art. 13 str. 42.

w przedmiocie pierwszej z tych kwestyj, nie jest wcale konieczne dla późniejszego rozstrzygnięcia drugiej.

Uznanie osoby zaginionej za zmarłą powoduje wszystkie skutki prawne rzeczywistej śmierci (art. 56 k. c. K. P.), odpada zatem możliwość wystąpienia władzy administracyjnej w trybie art. 13 p. a. o uznanie za zmarłego, gdyż celem tego artykułu jest tylko ustanowienie zastępcy prawnego.

Natomiast do wystąpienia władzy na drogę sądową ma zastososowanie art. 36 k. c. K. P., głoszący, iż

dla zachowania praw i majątku pozostawionego przez osobę nieobecną, sąd mocen jest na żądanie prokuratora lub też stron interesowanych wyznaczyć kuratora, jeśli nieobecny nie pozostawił pełnomocnictwa i bądź niewiadomy jest z pobytu swego bądź też doznaje trwałej przeszkody co do powrotu lub dopilnowania swych praw.

Zachowane w mocy przez przepisy wprowadzające kodeks postęp. cyw. (art. XVII § 1 pkt. 12) artykuły 1775 — 1776 w związku z art. 1777 ustawy postępowania cywilnego z 1864 r. wskazują w omawianych sprawach na właściwość sądu okręgowego według miejsca położenia majątku lub ostatniego miejsca zamieszkania osoby nieobecnej oraz— Sądu Okręgowego w Warszawie, gdy chodzi o obywatela nie zamieszkałego w kraju; na tryb wystąpienia o uznanie osoby nieobecnej za zaginioną oraz możliwość łączenia takiego żądania z wnioskiem o wyznaczenie kuratora; wreszcie — na udział prokuratora w sprawie.

Postanowienie sądu o wyznaczeniu kuratora majątku nieobecnego będzie uchylone z chwilą, kiedy nieobecny sam będzie mógł dopilnować swych interesów lub też w razie jego śmierci bądź uznania go za zmarłego (art. 40 k. c. K. P.).

W województwach zachodnich obowiązuje w omawianej kwestii § 1911 B. G. B. z 1896 r.[1]), zawierający zbliżone dyspozycje do cyt. ustawy z 1922 r., której zresztą posłużył w pewnej mierze za wzór [2]).

Zachowane w mocy przez przepisy wprowadzające k. p. c. (art. XXXI § 2 pkt. 6) paragrafy 960—976 niemieckiej ustawy o postępowaniu cywilnym, normujące tzw. postępowanie wywoławcze przewidują: właściwość sądu według ostatniego miejsca zamieszkania, legitymację wnioskodawcy (w zasadzie każdy kto ma interes prawny); procedurę

---

[1]) Patrz kodeks cywilny obow. na ziemiach zachodnich R. P. Wyd. II. oprac. *prof. Z. Lissowski.* Poznań, 1933.

[2]) Patrz *H. Konic:* „Prawo osobowe". Wykład porównawczy na tle prawodawstw obow. w Polsce w zestaw. z kod. szwajc. Warszawa, 1924. r. Cz. I str. 44.

wywołania (wezwania, obwieszczenia, okres czasu wywoławczy 6 mies. itd.), dochodzenie sądowe, warunki orzekania o uznaniu za zmarłego oraz przypadki dopuszczalności wniesienia skargi zaczepiającej.

W województwach południowych w zakresie prawa materialnego mają zastosowanie do poruszanego przez nas zagadnienia przepisy § 269 i nast. Powszechnej Księgi Ustaw Cywilnych [1]). Powołane paragrafy głoszą ogólne zasady co do sądu właściwego do ustanowienia kuratora lub zarządcy dla osób, które nie mogą same zawiadywać swymi sprawami oraz strzec swych praw. Przypadek taki zachodzi m.in. wobec nieobecnych. Ustanawia się dla nich mianowicie kuratora wówczas, jeżeli nie pozostawili upoważnionego zastępcy, bez którego prawa ich byłyby zagrożone przez zwłokę lub powstrzymane w swym biegu. Na uwagę zasługuje postanowienie w przedmiocie możliwości zawiadomienia przez kuratora—znanego z miejsca pobytu nieobecnego o stanie jego spraw i w braku innych zarządzeń — zajęcia się przez tegoż kuratora wspomnianymi sprawami jak sprawami małoletniego.

Zachowana w mocy przez przepisy wprowadzające k. p. c. (art. XXV ptk. 2) norma jurysdykcyjna z dn. 1.VIII 1895 r. (Dz. u. p. Nr 111) stanowi w §§ 109 — 112 o właściwości sądów w sprawach dotyczących opieki i kurateli.

2. Ustanowienie z a s t ę p s t w a p r a w n e g o d l a o s ó b n i e z d o l n y c h d o d z i a ł a ń p r a w n y c h będzie obejmowało wszystkie kategorie tych osób wskazane powyżej przy omawianiu art. 10 p. a.

W ogólnych zarysach przypomnieć wypada, iż pod rządem k. c. K. P. z 1825 r. (art. 372 i nast., 467 i nast. oraz 489 i nast.) w warunkach określonych ustawowo nad małoletnimi pozostającymi bez ojca lub matki, bez opiekuna przez nich obranego i bez wstępnych płci męskiej, jak również gdy wymienione osoby wyłączone są od opieki lub wymówiły się od niej, opieka nadawana jest przez radę familijną.

Opieka nad pozbawionymi własnej woli na skutek zapadłych prawomocnych orzeczeń sądowych z powodu niedołężności, pomieszania zmysłów lub szaleństwa ustanawiana jest również przez radę familijną.

Sądy mogą także wyznaczać doradcę dla asystencji osobom, co do których nie orzekły pozbawienia własnej woli lub osobom marnotrawnym (ograniczenie w czynnościach cywilnych).

Pozbawienie własnej woli oraz ograniczenie w czynnościach cy-

---

[1]) Patrz: Kodeks cywilny *dr. Wł. Dbałowski i dr. J. Przeworski,* Warszawa, 1927 r. str. 256 i nast.

wilnych ustają wraz z ustaniem przyczyn, które do niego powodem były (515).

Wreszcie prawo zna instytucję kuratorów do pewnych czynności małoletniego usamowolnionego i w niektórych przypadkach — kuratorów ad hoc.

B. G. B. z 1896 r. (§§ 1773—1895) daje sądom opiekuńczym (grodzkim) jak najdalej idące uprawnienia w kierunku mianowania opiekunów (z urzędu) dla małoletnich nie pozostających pod władzą rodzicielską lub pozostających pod władzą osób nieuprawnionych do wykonywania opieki, wreszcie dla małoletnich nie posiadających ustalonego stanu rodzinnego.

Właściwymi do orzekania o ubezwłasnowolnieniu są — na podstawie §§ 645—687 niem. ust. post. cyw.—także sądy grodzkie. Na skutek zapadłych prawomocnych orzeczeń sądowych, opiekuna ustanowionego w trybie przewidzianym dla opieki nad małoletnimi ustanawia się również dla osób ubezwłasnowolnionych. I tutaj znana jest instytucja opieki tymczasowej [1]).

Powszechna Księga Ustaw Cywilnych w §§ 187 i nast. stanowi, iż w braku opieki testamentowej bądź ustawowej opiekunów mianuje sąd. Na podstawie noweli z 12 października 1914 r. powołane zostały rady opiekuńcze jako urzędy wspomagające sądy w ich obowiązkach opiekuńczych.

Nad osobami pełnoletnimi popadłymi w obłąkanie lub głupkowatość jak również nad marnotrawnymi, jeśli ten stan ich uznany został sądownie, roztaczana była — w myśl § 270 — kuratela. Ordynacja z 28.VI 1916 r. zmieniła treść tego przepisu, wprowadzając w przypadku choroby umysłowej lub słabości umysłowej ubezwłasnowolnienie i kuratelę bądź częściowe odebranie własnej woli z wyznaczeniem sądowego doradcy. Marnotrawstwo powoduje jedynie ograniczenie własnej woli. Orzeczenia w tym przedmiocie wydają sądy grodzkie (z urzędu lub na wniosek [2]).

Wreszcie Tom X cz. I Swodu Zakonów, rozróżniając trzy okresy wieku: do lat 14-u, od 14 do 17 i od 17 do 21 (art. 213) wprowadza dla każdego z nich określony zakres kurateli lub opieki. Władzą opiekuńczą są sądy grodzkie oraz rady familijne jako instytucje współdziałające.

Tenże Tom X cz. I w rozdziale II o opiece nad pozbawionymi rozumu, obłąkanymi, głuchoniemymi i niemymi przeprowadza różnice

---

[1]) *Konic* l. c. cz. III str. 292 i 309.

[2]) *Konic* l. c. cz. III str. 310 i 312.

prawne pomiędzy poszczególnymi kategoriami wymienionych osób i normuje tryb badania zdolności pojmowania tych osób. Orzecznictwo w sprawach omawianego typu należy do sądów grodzkich. Opiekę nad marnotrawnymi ustanawia również sąd grodzki, ogłaszając o tym w dzienniku urzędowym (tom XIV zb. pr. art. 150).[1])

3. Po tym pobieżnym przeglądzie obowiązującego prawa postawić sobie należy zasadnicze pytanie: w jakim stosunku pozostają uprawnienia władzy z art. 13 p. a. do omówionych przepisów.

Otóż dla pierwszej kategorii osób wymienionych w art. 13 p. a. t. j. dla osób nieobecnych zastępca prawny może być ustanowiony w myśl przepisów prawa cywilnego na wniosek każdego zainteresowanego, a więc i władzy administracyjnej, jeśli ta posiada legitymację. Gdy jej brak zdolności procesowej, lukę tę wypełnia tenże art. 13 p. a. Ponieważ wyznaczenie kuratora dla osoby nieobecnej nie jest związane z koniecznością uznania tej osoby za zaginioną, sprawa o takie uznanie, jak i sprawa o uznanie za zmarłego, nie leży w granicach uprawnień władzy, wynikających z cyt. postanowienia procedury administracyjnej.

Co do drugiej kategorii tj. osób niezdolnych do działań prawnych, trzeba tutaj przede wszystkim odróżnić małoletność od innych przypadków niezdolności (choroba psychiczna, niedołęstwo, marnotrawstwo).

Małoletność ustalona jest sama przez się aktem stanu cywilnego, a więc wystąpienie o ustanowienie zastępcy prawnego może mieć miejsce na podstawie istniejącego już i niezaprzeczalnie stwierdzonego dokumentami stanu niezdolności do działań prawnych. Ta oczywista niezdolność, w braku opieki ustawowej lub testamentowej, daje możność złożenia wniosku o wyznaczenie opiekuna nie tylko krewnym i wierzycielom małoletniego, lecz i innym osobom interesowanym. Ponieważ zaś sąd może także działać z urzędu, grono osób uprawnionych do zawiadomienia go o konieczności roztoczenia opieki jest już niczym nieograniczone. Pod tym względem dyspozycje wszystkich naszych kodeksów są mniej więcej do siebie podobne (art. 373 k. c. K. P., § 1776 B. G. B. §§ 189,190 Powsz. Ks. Ust. Cyw., art. 250 T. X Sw. Zak. wraz z odpowiednimi przepisami proceduralnymi). Niektóre z cytowanych norm wkładają nawet wyraźnie na władzę administracyjną obowiązek powiadamiania sądu o braku opieki.

Z powyższego wynika, iż wystąpienie w trybie art. 13 p. a. przez

[1]) Patrz: *Konic:* l. c. cz. III str. 418 i 420.

władzę orzekającą z wnioskiem do sądu o wyznaczenie zastępcy prawnego dla małoletniego jako osoby niezdolnej do działań prawnych w postępowaniu administracyjnym, znajduje podobnie, jak w sprawach o zastępstwo dla osób nieobecnych, oparcie w obowiązującym prawie cywilnym, przy czym art. 13 p. a. spełnia tu rolę wyposażenia władzy w legitymację szczególną.

Inaczej już się rzecz ma, gdy chodzi o zastępstwo dla osób niedołężnych lub chorych psychicznie (marnotrawstwo nie jest w postępowaniu przed władzami stanem niezdolności uchwytnej z punktu widzenia prawa administracyjnego). Niezdolność niedołężnych lub psychicznie chorych, choć może nawet z pozorów najoczywistsza, wymaga formalnych ustaleń przed sądem, po czym dopiero nastąpić może wyznaczenie w przepisanym trybie zastępcy prawnego. Legitymacja władzy administracyjnej do wystąpienia na drogę sądową z żądaniem ubezwłasnowolnienia danej osoby nie tylko przekracza ramy zakreślone prawem cywilnym, w którym odnośne uprawnienia przyznane są krewnym, współmałżonkom lub prokuratorowi (art. 480 k. c. K. P. §§ 645, 687 B. G. B, § 273 n. Powsz. Ks. Ust. Cyw., a następnie ordyn. z 1916 r., art. 365 n. X T. Sw. Zak.) ale jest także wątpliwa w świetle samego art. 13 p. a.

Gdyby obserwować ścisłą interpretację art. 13 p. a. należy dojść do przekonania, że władza administracyjna w zasadzie uprawniona jest tylko do wystąpienia z wnioskiem o wyznaczenie zastępcy prawnego, a zatem, o ile na podstawie przepisów prawa cywilnego nie posiada legitymacji do wszczęcia i przeprowadzenia całego postępowania, poczynając od ubezwłasnowolnienia, to i p. a. nie daje jej w tym przedmiocie żadnych uprawnień. Restrykcje te nie pozbawiłyby władzy, rzecz prosta, możności doniesienia o niezdolności do działań prawnych osoby niedołężnej lub psychicznie chorej prokuratorowi bądź sądowi, gdy ten ostatni działa z urzędu.

W przeciwieństwie do takiej interpretacji, wykładnia rozszerzająca dozwalałaby traktować wniosek o wyznaczenie zastępcy prawnego przewidziany artykułem 13 p. a. jako całokształt czynności zmierzających do tego ostatecznego celu, a więc obejmujących także postępowanie w sprawie ubezwłasnowolnienia.

4. Rozważania powyższe nasuwają inne jeszcze refleksje w związz z procedurą spraw o ubezwłasnowolnienie.

Wiadomo, iż postępowanie jest tutaj zazwyczaj przewlekłe. Tak więc np. obowiązujące art. 1673—1680 u. p. c. z 1864 r. (art. 492—521 u. p. c.) wymagają świadectwa lekarskiego, zasięgnięcia opinii rady

familijnej, szczegółowych badań itp. dla ważności orzeczeń sądowych. Po uprawomocnieniu się wyroku, zastępstwo prawne (opieka) ustanowiona zostaje na wzór opieki nad małoletnimi, a więc znów przez radę familijną. Wprawdzie osobie, której stan psychiczny poddany jest badaniu, może być wyznaczony doradca sądowy; sprawa ta pozostawiona jest wszakże swobodnemu uznaniu sądu.

Czy władza w sprawach niecierpiących zwłoki, a wszczętych z urzędu, może oczekiwać wyników długiej procedury?

Wydaje się to niemożebne. W przypadkach zatem niecierpiących zwłoki pozostaje jeszcze władzy możność wykorzystania art. 24 p. a. w przedmiocie doręczeń; art. 44 p. a. w przedmiocie ustanowienia zakresu postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych do należytego ustalenia stanu sprawy; art. 74 p. a w przedmiocie wydania decyzji tymczasowej lub własnej oceny pytań wstępnych. Nie zawsze jednak posiłkowanie się tymi przepisami jest dopuszczalne.

Na tym miejscu poruszam więc luźno myśl, czy w przypadkach wykluczających wszelkie stojące do dyspozycji władzy środki działania, nie byłoby możliwe zwrócenie się do sądu z wnioskiem o wyznaczenie kuratora ad hoc w oparciu o art. 13 p. a. i w związku z art. 68 k. p. c.

Art. 68 § 1 k. p. c. stanowi:

Strona podejmując niecierpiącą zwłoki czynność procesową przeciwko stronie, która nie ma zdolności procesowej i nie ma zastępstwa ustawowego lub asystencji, może żądać od sądu, w którym sprawa się toczy ustanowienia dla tej strony kuratora.

Komentarz do tego przepisu głosi[1]): „Warunki stosowania art. 68 są następujące: a) strona przeciwna nie ma zdolności procesowej, b) stronie tej brak ustawowego zastępcy lub asystencji i c) czynność procesowa tej strony, która wnosi o ustalenie kuratora, nie cierpi zwłoki (periculum in mora)".

„Niecierpiącą zwłoki jest każda czynność, której dokonanie musi nastąpić ze względu na grożącą szkodę[2])".

Art. 68 k. p. c. można by w drodze analogii tłumaczyć, jak następuje: stosunek strony niezdolnej do działań prawnych wobec władzy nie jest stosunkiem prywatno-prawnym, lecz publiczno-prawnym (por.

---

[1]) Patrz *dr Leon Feiper*: „Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego" cz. I tom I Kraków, 1934 r., pod art. 68, str. 212.

[2]) Patrz *dr Maurycy Allerhand*: „Kodeks postępowania cywilnego", t. I, Lwów, pod art. 68, str. 84.

cz. I — uwagi *prof. Jaworskiego*). Ponieważ jednak wyznaczenie zastępcy prawnego nie leży w kompetencji władzy (jako imperium) zwraca się ona (tak jakby była stroną przeciwną) do sądu w trybie art. 13 p. a. z odpowiednim wnioskiem. Czynnością procesową niecierpiącą zwłoki w rozumieniu art. 68 k. p. c. byłaby przez analogię czynność władzy w zakresie postępowania administracyjnego.

Przy prawdopodobieństwie takiej wykładni mogłoby się zrodzić zasadnicze pytanie, jaki sąd będzie właściwy do wyznaczenia zastępcy prawnego, albowiem cyt. art. 68 ma na uwadze sąd procesowy, co nie znajduje w danym przypadku odpowiednika.

Z intencji k. p. c. (w postępowaniu spornym) można wywnioskować, iż będzie tu sąd okręgowy właściwy w myśl zasady ogólnej we wszystkich sprawach, dla których nie są właściwe sądy grodzkie (art. 13 § 1 k. p. c.) te ostatnie zaś rozstrzygają sprawy wyliczone taksatywnie (art. 10 k. p. c.). Tak samo np. stanowi zachowany w mocy przez przepisy wprowadzające k. p. c. (art. XVII pkt 4) art. 202 u. p. c. z 1864 r. w sprawach niespornych.

Zaznaczyć tu muszę, iż zastrzeżenie fakultatywności, którym poprzedziłem wywód powyższy, tłumaczy wątpliwości nasuwające się już w samym jego założeniu. Jest to więc tylko próba wypełnienia luki art. 13 p. a. w przypadkach niemożliwych do wypełnienia jej przez zastosowanie obowiązującego prawa administracyjnego.

5. Podobną luką postępowania administracyjnego jest brak dyspozycji co do zasad działania w razie śmierci strony.

Tutaj nie mamy nawet możności oparcia się na art 13 p. a. A więc art. 192 k. p. c., przewidujący ustanowienie kuratora ad hoc dla obrony majątku i praw zmarłej strony w procesie cywilnym przez sąd procesowy, nie może być w żadnym wypadku stosowany, a to w braku uprawnień władzy administracyjnej zarówno do wyznaczania zastępcy prawnego, jak i do wystąpienia w tym celu na drogę sądową (tylko dla osób nieobecnych i niezdolnych do działań prawnych).

Pozostaje tu zatem jedynie droga analogii w zakresie zawieszenia (wstrzymania) postępowanania przewidzianego w art. 190 § 1 (k. p. c.) (w razie śmierci), a następnie po upływie terminów przewidzianych ustawowo — wystąpienie o mianowanie kuratora spadku wakującego. Ponieważ jednak władza nie ma legitymacji procesowej, zwrócić się może pośrednio do prokuratora w tej sprawie. Ordynacja podatkowa (ustawa z dn. 15 marca 1934 r., Dz. U. poz. 134 z 1936 r.) w art. 49

§ 4 daje właściwej władzy skarbowej prawo bezpośredniego zgłaszania wniosków w tym przedmiocie do sądu.

W omawianej kwestii szczególne przepisy materialnego prawa administracyjnego przewidują niekiedy skuteczność pewnych zarządzeń władzy wobec osób, sprawujących faktyczny zarząd majątkiem zmarłej strony.

Wreszcie dopuszczalne jest w przypadku śmierci strony zabezpieczenie zarządzeń władzy na mocy art. 17 w związku z art. 23 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. poz. 342).

Art. 51 pkt. 1 p. a. stanowi:

Siłę dowodową dokumentów ocenia władza w granicach postanowień rozporządzenia niniejszego i innych przepisów prawnych.

Według komentarza [1]) „przez inne przepisy prawne" rozumieć należy w pierwszym rzędzie przepisy prawa cywilnego (materialnego i formalnego) co do mocy dowodowej dokumentów prawa prywatnego, a również inne przepisy prawne dotyczące mocy dowodowej innych dokumentów.

Jak w art. 10 tak i tutaj pozostawiono władzy możność oceny nie wiążąc jej rygorami odnoszącymi się do samego dowodu, a wskazując jedynie granice tej oceny zakreślone przez p. a. i inne przepisy prawne.

Ścieśniając zastosowanie „innych przepisów" do interesującego nas przede wszystkim k. p. c. rozstrzygnąć należy trzy kwestie:

1) kiedy władza ocenia moc dowodową dokumentu tylko na podstawie przepisów p. a.?

2) kiedy — na podstawie przepisów p. a., uzupełnionych postanowieniami k. p. c.?

3) kiedy wreszcie — na podstawie przepisów k. p. c.?

Ad 1). Art. 52 i 53 p. a., zawierające postanowienia o dokumentach publicznych i prywatnych, normują tę materię tak wyczerpująco, iż wybiegają nawet poza ramy odpowiednich dyspozycyj art. 262—264 k. p. c. Wymóg uwierzytelnienia dokumentu państwa obcego przez poselstwo, konsulat lub Ministerstwo Spraw Zagranicznych, omówiony w k. p. c. potraktowany jest niemniej szczegółowo w p. a., odsyłając bowiem do obowiązujących w tym względzie przepisów prawnych, wskazuje ono w ten sposób umowy międzynarodowe o obrocie prawnym oraz ustawę z 1924 r. o organizacji konsulatów i o czynnościach konsulów.

[1]) *Iserzon* — komentarz l. c. pod art. 51 str. 102.

Tak więc cyt. artykuły p. a. stanowią wyłącznie podstawę do oceny przez władze mocy dowodowej dokumentów.

Ad 2). Art. 56 p. a. wymaga sprowadzenia akt urzędowych lub ich oględzin na miejscu, gdy znajdują się one w posiadaniu władz lub urzędów polskich, wykluczając w tym przedmiocie stosowanie art. 271 k. p. c., głoszącego, iż wystarcza w danym razie przedstawienie uwierzytelnionego odpisu lub wyciągu z dokumentu.

Podkreślić jednak wypada, że dyspozycja art. 56 p. a. odnosi się do władz i urzędów polskich, co uwidoczniono w niej expressis verbis, a zatem wobec władz i urzędów państw obcych stosować trzeba cyt. art. 271 k. p. c. To samo dotyczy osób zaufania publicznego, pominiętych w art. 56 p. a., a wskazanych w art. 271 k. p. c. W obu tych przypadkach wystarczy przedstawienie uwierzytelnionego odpisu dokumentu. Prawo notarialne (rPR z 27.X 1933 r. Dz. U. poz. 609) utożsamia wypis aktu notarialnego z oryginałem (art. 89). Jak wynika jednak z dalszych postanowień, wierzytelny odpis aktu notarialnego nie ma mocy oryginału [1]).

Ad 3). Do najprostszych przypadków stosowania przez władze administracyjne k. p. c. w omawianej kwestii zaliczyć można przepisy dotyczące formalnej oceny dokumentów, niezamieszczone w p. a. Będą to:

art. 268 § 1 k. p. c., w myśl którego strona powołująca się na dokument winna go w zasadzie złożyć w oryginale (por. z uwagami powyżej);

art. 279 k. p. c., upoważniający sąd do żądania, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego [2]);

art. 280 k. p. c., dający sądowi możność oceny na podstawie okoliczności poszczególnego przypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc obowiązującą pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych uszkodzeń.

Następnie art. 275 k. p. c. ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu administracyjnym w związku z art. 54 p. a., który jest tylko powtórzeniem w materii szczegółowej (ocena mocy dowodowej ksiąg handlowych, dzienników agentów handlowych itd.) zasady wyrażonej już w art. 51 p. a. Według cyt. przepisu procedury cywilnej w sprawach dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego,

---

[1]) Patrz pod art. 92 „Prawo o notariacie" *M. Allerhand*, Lwów, str. 138

[2]) Należy tu mieć na względzie ustawę z 31.VII 24 r. o języku państwowym i języku urzędowania rząd. i samorząd. władz administr. (Dz. U. poz. 724).

w razie powołania się jednej ze stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, księgi te i dokumenty powinny być przedstawione sądowi, gdyby wyciąg z nich uznany został za niewystarczający. Gdy zachodzi jednak istotna trudność w dostarczeniu ksiąg i dokumentów, możliwe jest przejrzenie ich na miejscu i poczynienie niezbędnych notatek.

Ocena mocy dowodowej treści dokumentu może być dokonywana przez władze i urzędy również według przepisów k. p. c.

Tak więc art. 265 k. p. c. stanowi:

Dowód przeciwny co do oświadczeń złożonych w dokumencie publicznym lub prywatnym nie jest wyłączony, jednak pomiędzy uczestnikami czynności stwierdzonej dokumentem dowód ze świadków nie będzie dopuszczony przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu.

Postanowienie to rozumieć należy w związku z treścią art. 51 ust. 1 p. a. w ten sposób, że władza związana jest wymogiem pozytywnej i kompletnej oceny siły dowodowej dokumentu pomiędzy uczestnikami stwierdzonej w nim czynności (np. w warunkach art. 45 p. a., gdy zarządzone zostało przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w formie rozprawy ustnej, o ile chodzi o uzgodnienie sprzecznych interesów stron).

Wreszcie art. 270 k. p. c. dozwala sądowi uznać oświadczenie strony co do treści dokumentu za prawdziwe, jeżeli strona przeciwna bezpodstawnie odmawia przedstawienia dokumentu albo gdy go ukrywa lub niszczy. Transponując ten przepis na grunt postępowania administracyjnego, rozumieć go możemy w związku z art. 51 p. a. jako dający podstawę do pośredniej niejako oceny przez władzę siły dowodowej nieprzedstawionego, ukrywanego lub zniszczonego dokumentu (także we wskazanym powyż. przypadku art. 45 p. a.).

Art. 61 ust. 2 p. a. stanowi, iż

W razie przesłuchania świadka pod przysięgą, władza zwraca się o zaprzysiężenie świadka do najbliższego sądu pokoju (powiatowego)—obecnie—grodzkiego. Pozostają w mocy przepisy szczególne przewidujące zaprzysiężenie świadków przez władze administracyjne.

Ust. 3 tego artykułu zezwala osobom, od których przysięgi się nie odbiera na złożenie przed władzą administracyjną przyrzeczenia zastępującego przysięgę. Ust. 4 wymienia osoby zwolnione od przysięgi.

Praktyka administracyjna nie wykształciła jeszcze dostatecznie form powiązania cyt. przepisu p. a. z odpowiadającymi mu art. 291—296 k. p. c. Tak więc w sprawach inwalidzkich, np. ustalenie związku przyczynowego między uszkodzeniem zdrowia a służbą wojskową, ocenia się w braku innych dowodów na podstawie zaprzysiężonych zeznań świad-

ków. Aby uniknąć rozbieżności pomiędzy zeznaniami złożonymi w postępowaniu administracyjnym a przedmiotem przysięgi odebranej od świadka przez sąd (ogólnikowość, brak istotnej więzi obu czynności, dystans czasu itp.), sąd przesłuchuje tu świadka na wszystkie szczegółowe okoliczności sprawy, sporządzając z tej czynności obszerny protokół.

Istotnie stwierdzić trzeba, iż rozdział aktu zaprzysiężenia od czynności składania zeznań stwarzać może liczne niedogodności w postępowaniu dowodowym. Art. 291 k. p. c. wskazuje kolejność czynności przesłuchania świadka w przewodzie sądowym, według której: a) sąd stawia pytania w sprawie personaliów świadka, b) stawia pytania w sprawie jego stosunku do stron, c) uprzedza o prawie odmowy zeznań w pewnych przypadkach, d) odbiera przysięgę i e) przesłuchuje świadka. Możliwość odmowy zeznań po złożeniu przysięgi, powstanie konieczności zaprzysiężenia w toku zeznań, odmienne ustalenie personaliów — wszystko to komplikuje tryb postępowania administracyjnego w tej części, gdy rozdwaja się ono pomiędzy władzę i sąd. Nadto z redakcji art. 61 ust. 2 p. a. nie wynika, czy władza w ogóle ma przesłuchiwać sama świadka, jeśliby wszakże nawet iść po tej linii rozumowania, nie wskazano wyraźnie, czy przesłuchanie nastąpi przed — czy też po złożeniu przysięgi. Przytoczone obiekcje przemawiają raczej za rozwiązaniem, w myśl którego świadek winien być zaprzysiężony i przesłuchany przez sąd na wszystkie szczegółowe okoliczności, które władza wskaże w swym wniosku.

Art. 61 ust. 3 p. a., stanowiąc o złożeniu przyrzeczenia w zamian przysięgi przez osoby, od których przysięgi się nie odbiera, nie podaje jednak jakie to mają być osoby (nieodbieranie przysięgi nie jest jednoznaczne ze zwolnieniem od przysięgi, o którym mowa w ust. 4 cyt. artykułu). Kwestię tę wyjaśnia art. 292 k. p. c., wskazując chrześcijan, a spośród niechrześcijan — żydów, jako osoby, od których sąd odbiera przysięgę. Dla pozostałej kategorii osób tj. niechrześcijan nie będących żydami art. 293 k. p. c. wprowadza szczególną formę zapewnienia według przepisów kod. post. karnego, który z kolei odsyła w art. 112 do postanowień rozp. Prez. Rzplitej z dn. 25.VI 1929 r. (Dz. U. poz. 383). Art. 61 ust. 3 p. a. nie zna zapewnienia tego typu, lecz przyrzeczenie zeznania prawdy według sumienia. Choć więc kryterium art. 292 k. p. c. co do osób, od których się przysięgi nie odbiera jest wiążące w postępowaniu administracyjnym, to jednak wobec odrębnej dyspozycji cyt. art. 61 ust. 3 p. a. (przyrzeczenie, a nie zapewnienie) wydaje się, iż władza administracyjna, orzekając o konieczności

przesłuchania świadka pod przysięgą, może ocenić samodzielnie, iż świadek zalicza się do kategorii osób, od których się przysięgi nie odbiera w oparciu o art. 292 k. p. c. i następnie sama odebrać przyrzeczenie.

O zwolnieniu świadka od przysięgi orzeka władza administracyjna samodzielnie na podstawie art. 61 ust. 4 p. a., korzystając w tym względzie z odrębnej dyspozycji tego przepisu w zestawieniu z odpowiednimi normami k. p. c. Zwolnienie od przysięgi zwalnia eo ispo od przyrzeczenia [1]).

Art. 61 ust. 4 p. a. podaje wyliczenie osób zwolnionych od przysięgi znacznie szersze od art. 294 k. p. c., pomija wszakże wskazane w tym ostatnim przepisie osoby skazane prawomocnym wyrokiem za fałszywe zeznania lub krzywoprzysięstwo (aż do orzeczenia zatarcia skazania według art. 99 k. k. [2]). Z różnicy tej wypływa konsekwencja praktyczna, iż o ile władza administracyjna nie zadecydowała sama o zwolnieniu świadka od przysięgi w braku motywów ustawowych ust. 4 art. 61 p. a., to uczynić to może sąd w oparciu o dodatkowy motyw art. 294 k. p. c., którym jest związany. Praktycznie wydaje się jednak możliwe zwolnienie świadka przez władzę od przysięgi jako skazanego prawomocnym wyrokiem za fałszywe zeznania lub krzywoprzysięstwo, albowiem w rezultacie i tak sąd musi go zwolnić, jeśli postępowanie (administracyjne) ma być niewadliwe.

Art. 302 k. p. c. w części dotyczącej ukarania świadka grzywną do 500 złotych lub aresztem do 1 tygodnia za nieuzasadnioną odmowę przysięgi pozostaje w mocy i w postępowaniu administracyjnym jednakowoż jako prerogatywa sądu.

Odmowa zeznań przed władzą (art. 60 p. a.) pociąga za sobą inne już konsekwencje na drodze postępowania przymusowego w administracji (art. 45 i nast. rozp. Prez. Rzplitej z dn. 22.III 1928 r. Dz. U. poz. 342).

Art 74 p. a., traktujący o rozstrzyganiu przez władze administracyjne w decyzjach tymczasowych (warunkowych) lub bezwarunkowych pytań wstępnych należących do właściwości innych władz lub sądów oraz — o wstrzymaniu postępowania w związku z równoległą oceną przez inne władze lub sądy pytań wstępnych, nastręcza dużo trudności [3]).

---

[1]) *Iserzon* — p. a. teza 4 pod art. 61, str. 118.

[2]) *Peiper* — k. p. c. teza 7 ust. 2 pod art. 274 k. p. c. str. 649.

[3]) O tymczasowości decyzji patrz OPA t. II Nr 169 glossa *prof Langroda* str. 144.

Abstrahując od wyszczególniania i analizy tych trudności w ujęciu ogólnym, stwierdzić musimy, iż na odcinku współzależności pomiędzy postępowaniem administracyjnym a cywilnym na tle tego artykułu nader ważną rolę odgrywa koordynacja czasokresów trwania sprawy.

Art. 96 ust. 3 w związku z art. 95 p. a. ogranicza termin wystąpienia o wznowienie postępowania do lat 3 w przypadku odmiennego rozstrzygnięcia pytania wstępnego przez właściwe władze administracyjne lub sądowe (art. 74) od oceny pytania przyjętej za podstawę orzeczenia.

K. p. c. pomimo wskazań w przedmiocie unikania rozwlekłości postępowania cywilnego i przeciwdziałania odraczaniu sprawy (art. 227) nie może — siłą rzeczy — zapobiec rozciągnięciu się procesu ponad trzy lata.

Jeśli władza wydała orzeczenie bezwarunkowe (art. 74 ust. 1 zd. końcowe), sytuacja strony po upływie 3 lat staje się nader trudna w braku prawomocnego wyroku sądowego. Nie jest ona, oczywiście, bez wyjścia wobec daleko idących uprawnień władz do uchylania decyzyj w trybie nadzoru. Wyobraźmy sobie jednak, iż decyzję wydała władza odwoławcza w oparciu o art. 94 p. a., stwierdzający zastosowanie omawianego art. 74 i w postępowaniu przed tąż władzą. Zważmy następnie możliwość przewleczenia się postępowania cywilnego poza 3-letni okres bez winy strony oraz niewykorzystanie przez władzę uprawnień w przedmiocie uchylenia decyzji w trybie nadzoru (art. 103 p. a.). Przypadek taki określić można mianem „ślepej ulicy". Strona zostaje w nim pozbawiona prawa założenia środka prawnego mimo, iż czynić mogła wszystko, aby dotrzymać terminu. Wprawdzie instytucja prekluzyjności lub przedawnienia stwarza wiele przypadków „ślepej ulicy", zachodzi to jednak zazwyczaj w związku z uchybieniem samej strony, która dopuścić się mogła zaniedbania, przeoczenia bądź w ogóle braku zainteresowania sprawą. Wydaje się, iż ustalenie harmonii działania w zakresie obu procedur będzie mogło na tym odcinku być unormowane tylko w drodze nowelizacji. W praktyce art. 74 i 94 p. a. nie mają zapewne daleko idących następstw ze względu na sporadyczność opisanego stanu faktycznego.

Co do wykładni omawianego przepisu, zdaje się nie ulegać wątpliwości, że pod mianem rozstrzygnięcia rozumieć należy w zastosowaniu do postępowania cywilnego prawomocne orzeczenia sądu. Nie wchodzą tu zatem w rachubę wyroki opatrzone rygorem natychmiastowej wykonalności (art. 355—358 k. p. c.).

Zachodzi jednak pytanie, co władza uczyni, gdy prawomocne orzeczenie sądowe, na podstawie którego decyzję tymczasową zastąpiono już zgodnie z rozstrzygnięciem sądu decyzją bezwarunkową, zostało zmienione w związku z przysługującymi stronie na mocy k. p. c. i in. środkami prawnymi (wznowienie postępowania sądowego, prośba o uchylenie postanowienia w przedmiocie uznania za zmarłego itp.). Otóż władza może tutaj, zależnie od okoliczności, bądź wznowić postępowanie (art. 95 p. a.) lub uchylić decyzję w trybie nadzoru (art. 99 — 104 p. a.) na podstawie zmienionego rozstrzygnięcia sądu, bądź ocenić pytanie wstępne samodzielnie, o ile nie nastąpiło jeszcze rozstrzygnięcie we wznowionym postępowaniu cywilnym, a zachodzą warunki przewidziane w art. 95 i 96 w związku z art. 74 ust. 1 zd. końcowe p. a. (tj. gdy wydanie decyzji tymczasowej we wznowionym postępowaniu jest niemożliwe).

Przepis art. 102 § 2 wiąże się ściśle z trzecią częścią artykułu, omawiającą współzależność p. a. i k. p. c. od strony tego ostatniego, poruszony więc będzie w uwagach do art. 13 § 1 k. p. c.

(Dok. nast.)

PROF. DR JERZY STEFAN LANGROD

O TZW. MILCZENIU WŁADZY

(Ciąg dalszy)

5. A. Ogólny schemat rozwiązań ustawodawczych zagadnienia reakcji na „milczenie" władzy przedstawia się w obecnym stanie prawa porównawczego jak następuje[1]):

a) albo — po upływie pewnego terminu, zakreślonego przez ustawę—przyznaje się stronie prawo żądania przekazania sprawy władzy hierarchiczne przełożonej, wstępującej w miejsce władzy normalnie właściwej; jest to tzw. dewolucja,

b) albo — skutek powyższej dewolucji następuje ex lege, automatycznie, bez współdziałania strony,

c) albo—milczenie władzy w ciągu pewnego okresu czasu traktowane jest jako równoznaczne z merytorycznym załatwieniem odmownym, pozbawionym motywów (fikcja negatywnego załatwienia),

d) albo—milczenie to traktowane jest jako równoznaczne z przychyleniem się do podania strony in toto (fikcja pozytywnego załatwienia).

W obu wypadkach dewolucji (ad *a* i *b)* nie kryje się fikcja w sensie wyżej objaśnionym, mamy tu tylko do czynienia z przeniesieniem kompetencji w związku z milczeniem[2]).

---

[1]) P. *Havelka* (o. c. str. 99 n.).

[2]) Zwracam na to z naciskiem uwagę. Mamy tu do czynienia znowu z instrumentem procesowym, polegającym na zmianie normalnej właściwości rzeczowej. Nikt nie będzie chyba usiłował nadać „dewolucji" innego znaczenia, jak czysto procesowe, Otóż jest to środek — w naszym pojęciu — równorzędny z fikcjami (ad *c* i *d*). Jedne i drugie wynikają z oportunizmu procesowego, ze specyficznych właściwości techniki administrowania, toto orbe obcych procesowi sądowemu. Wydaje się, że ta ich właśnie równorzędność pojęciowa dobrze tłumaczy konkluzje, do których doszliśmy wyżej pod 4). Tu i tam płaszczyzna myślenia jest identyczna. W pewnym zaś sensie między owymi fikcjami a „dewolucją" istnieje kolizja, o której p. niżej ust. 6 (V).

W poszczególnych ustrojach powyższe typy rozwiązań regulowane są przez normy różnego rzędu (konstytucję w b. Austrii i w prowincjach argentyńskich, dekret i ustawę we Francji, ustawy i rozporządzenia w Hiszpanii etc.) wzgl. opierają się tylko na judykaturze sądów administracyjnych (np. do r. 1934 we Włoszech); rozwiązania te mogą być w pełni ogólne (Francja, Austria, Argentyna w dużej mierze i Polska), albo wprawdzie ogólne, ale tylko np. w odniesieniu do administracji samorządowej (np. Włochy od r. 1934, Hiszpania od r. 1935 wzgl. 1924), lub wreszcie tylko sporadyczne, objęte poszczególnymi tekstami ustawowymi (np. dotąd Czechosłowacja, choć reforma jest zamierzona i w toku prac legislacyjnych (ut infra, B-5). Punktem wyjścia dla ustalenia czy to r o z p o c z ę c i a biegu terminu „milczenia", uprawniającego do założenia środka prawnego (zwykle dopiero po bezskutecznym upływie pewnego okresu czasu od wniesienia pierwotnego podania), jak np. we Włoszech, czy to w ogóle p r a w a d o s k a r g i na milczące zachowanie się władzy (np. w Hiszpanii), jest często dodatkowe p r z e d s t a w i e n i e (reklamacja) strony, już to bezpośrednie, już to w formie urzędowego (sądowego) wezwania; w wypadkach dewolucji (np. w Polsce) wystarczy samo wniesienie podania merytorycznego strony, bez szczególnych formalności jako warunku skorzystania przez stronę z tej konstrukcji procesowej.

Postulat legislacyjnego zuniformowania tych rozwiązań wysunął dopiero w r. 1936 VI Międzynar. Kongres Nauk Administracyjnych w Warszawie w duchu kombinacji rozwiązania c) jako zasady i d) jako wyjątku, z podkreśleniem prawa strony w wypadku c) albo do odwołania wzgl. skargi, albo do niereagowania na milczenie władzy, w zależności od własnej oceny swego interesu procesowego [1]) [2]).

B. S z c z e g ó ł o w y przegląd powyższych rozwiązań w poszczególnych ustrojach [3]) daje nam obraz następujący:

---

[1]) P. *Bielsa* „Garanties" (o. c. str. 1124), *Resta* (o. c. str. 513 n.).

[2]) P. *Compte-Rendu* (o. c. str. 1065, uchwała plenarna 8 ma): „La loi devra fixer le sens juridique du silence de l'Administration, soit pour interpréter ce silence dans le sens affirmatif, dans certains cas précis, soit pour donner la signification de refus dans la généralité des cas. On devra aussi laisser au particulier le droit dans le cas di silence et d'inertie de l'administration, d'attendre que l'autorité agisse ou d'introduire le recours en droit selon les normes de procédure contra la fiction dénégatoire".

[3]) Omawiam poniżej interesujący nas stan rzeczy w tych państwach, które odpowiedziały na ankietę (z r. 1936) Międzynar. Instytutu Nauk Administr. w Brukseli, choć zwięzłość odpowiedzi ogłoszonych w druku, nie pozwoliła (co do ważniejszych ustrojów) poprzestać na danych w nich zawartych.

a) Szczytowy punkt swego rozwoju w pozytywnym ustawodawstwie[1]) i w judykaturze osiągnęła konstrukcja „fiction dénégatoire" we Francji[2]). Wedle art. 3 ustawy z 17.VII 1900 (D. P. 1900,4,77)[3]) we wszystkich sprawach, które mogą być zaskarżone przed Radę Państwa[4]) tylko na zasadzie „décision préalable", strona jest władna — w braku decyzji w ciągu 4. miesięcy[5])—uznać, że podanie jej zostało załatwione odmownie i udać się do Rady Państwa, bez względu na to, czy dana sprawa należy do jej kompetencji jako „juge de droit commun" czy też jako „juge spécial" (tj. w każdej sprawie sądowo-admi-

---

[1]) O ile *Szymański* (o. c. str. 386) przypisuje stworzenie instytucji zaskarżenia milczenia we Francji „orzecznictwu Rady Stanu", to zachodzi tu nieporozumienie, „W tym właśnie przypadku, nie judykatura Rady Państwa, która tylko nadała temu prawu szczególne, praktyczne znaczenie, idąc stale w kierunku rozszerzania go raczej, niż zwężania, ale prawo francuskie wprowadziło prawo strony zaskarżenia biernego zachowania się administracji.". (*Langrod* „Kontrola" o. c., 1929, str. 86).

[2]) „...W ten sposób Francja raz jeszcze, nie pierwszy i zapewne nie ostatni, staje się ożywczym źródłem nowych form w nauce prawa publicznego i zarazem kolebką nowych instytucyj ustrojowych, które tam właśnie zdają egzamin swej dojrzałości społecznej.." (*Langrod*, „Służba publiczna" o. c. str. 6).

[3]) Ustawę z r. 1900 poprzedził dekret drugiego cesarstwa z 2.XI 1864 (D. P. 64, 4, 120), którego art. 7 stworzył prawo skargi do Rady Państwa w razie zachowania przez ministrów milczenia przez 4 miesiące od wniesienia do nich rekursu na decyzje prefekta lub innego podwładnego im organu. Na tym samym stanowisku stoją: art. 12 dekretu z 16 III 1880 o wyborach do rad akademickich i Conseil supérieur de l'instruction publique, art. 38 ustawy z 5.IV 1884 o organizacji municypalnej (D. P. 84, 4, 25) dotyczący obowiązku orzekania przez rady prefekturalne w ciągu miesiąca w sprawie wyborów municypalnych; por. także art. 16 ustawy z 1.IV 1898 o towarzystwach wzaj. ubezpieczeń (D. P. 99, 4, 26) i art. 7 ord. z 12. III 1831 o rozstrzyganiu konfliktów. – Natomiast w art. 48 ustawy wodnej z 8.IV 1898 (D. P. 98, 4, 136) można się dopatrzeć fikcji pozytywnego załatwienia (milczącego zatwierdzenia przez władzę wodną urządzeń projektowanych przez właścicieli brzegów z tym skutkiem, iż usunięcie ich w interesie publicznym pociąga za sobą obowiązki wynagrodzenia szkody).

[4]) Ustawa z r. 1900 nie odnosi się do spraw spornych nie należących do właściwości Rady Państwa, a więc w szczeg. rozstrzyganych przez rady prefekturalne lub kolonialne sądy administracyjne (*Hauriou*, o. c. str. 389 uw. 29: „On en peut conclure que ces affaires admetteut, en principe, la citation directe et la procédure par défaut, au cas ou l'administration ne défend pas").

[5]) Jeżeli władzą orzekającą jest kolegium stanowiące, termin 4-miesięczny ulega przedłużeniu do czasu zakończenia najbliższej sesji zwyczajnej (np. sesje rad generalnych odbywają się zwyczajnie w kwietniu i sierpniu); por. *Hauriou* (o. c. str. 387).

nistracyjnej, bez względu na charakter skargi [1]) i na rodzaj władzy pozwanej, byle była właściwa do załatwienia sprawy [2]). Rada Państwa konstatuje wtedy nielegalność bierności władzy i — nie wdając się sama w administrowanie [3]) — odsyła skarżącego, którego prawo zostaje w ten sposób potwierdzone, do miarodajnej władzy „pour assurer le respect de ce droit" [4]) [5]). Działanie tego mechanizmu ustawowego doznało poważnego i wszechstronnego wzmocnienia w wyniku konsekwentnej i—w swoim rodzaju, także na tym odcinku, monumentalnej—judykatury Rady Państwa [6]); wyniki jej są przede wszystkim następujące: *I)* zaskarżenie „milczenia" może mieć miejsce z a r a z p o u p ł y w i e o w y c h 4 m i e s i ę c y [7]), a zatem nie tylko nie dolicza się do terminu 4.miesięcznego dalszych 2. miesięcy, jako normalnego terminu do skargi przed Radę Państwa [8]), ale i potem żaden w ogóle upływ czasu nie powoduje utraty prawa zaskarżenia „milczenia" [9]); n i e p r z e d a w n i a s i ę w i ę c o n o n i g d y, teoretycznie służy w nieskończoność, co m u s i mieć wielki wpływ pedagogiczny w kierunku powstrzymywania się władz administracyjnych od rzeczowo nieuzasadnionej bierności [10]); *II)* zaskarżenie „milczenia" może jednak nastąpić i p r z e d u p ł y w e m o w y c h

[1]) A więc i na rodzaj postępowania przed Radą Państwa jako sądem administracyjnym (P. *Hauriou* o. c. str. 388,3: „elle s'applique aussi bien au recours pour excès de pouvoir, qu'au cours contentieux ordinaire").

[2]) Właściwość tę ocenia Rada Państwa w sporze administracyjnym (arg. w. R. P. z 31.VII 1903 *Picard*, R. p. 586 V; *Hauriou* o. c. str. 388, 389).

[3]) P. *Berthélemy* (o. c. str. 1118 n.).

[4]) „Le C. d'E. déclare que s'il ne lui appartiens pas d'annuler le refus d'inscription d'office, comme le demande le réquerant, il y a lieu de renvoyer ce dernier devant le ministre de l'Interieur pour y être statué par la voie administrative, sur la suite que comporte sa demande" (w. R. P. z 26.VI 1908 *Daraux* S. 1900, 3, 129; p. *Berthélemy* o. c. str. 1119 uw.).

[5]) O ile chodzi o wypadki obowiązkowego wyczerpania toku instancyj administracyjnych bez odnoszenia się de plano do R. P. p. wyr. R. P. z 9.I 1907 *Menozzi* R. p, 24; p. *Hauriou* o. c. str. 389 uw. 28).

[6]) Co do zdobyczy tej judykatury: p. *Langrod* „Kontrola" (o. c. str. 86 n).

[7]) P. w. R. P. z 7.VIII 1900 *Bacconet* R. p. 823; p. *Hauriou* (o. c. str. 388 uw. 27)

[8]) P. w. R. P. z 24.II 1905 Soc. du canal de jonction de la Sambra à l'Oise R. P. 193: p. *Hauriou* (o. c. str. 388 uw. 27 i 30).

[9]) P. w. R. P. z 26,VI 1910 Pleux, Rec. C. d'E. str. 499 i z 8.V 1908 Worms R. p. 484; p. Berthélemy o. c. str. 1118 uw., Appleton o. c. str. 550.

[10]) Hauriou (o. c. str. 388 uw. 27): „En n'enfermant dans aucun délai le recours qui nait aprés les quatre mois de silence, le C. d'E. a obéi à cette consi dération qu'il n'existe dans cette hypothése aucun fait de notification qui puisse servir de point de départ au délai, mais il a voulu certainement aussi décider

4. miesięcy, a więc teoretycznie zaraz po wniesieniu podania, lub nawet równocześnie z jego wniesieniem, byle skarżący wniósł po upływie owych 4. miesięcy drugą skargę, gdyż wtedy Rada Państwa rozpatruje obie równoczeście [1]); to samo ma miejsce, jeżeli w chwili skargi strony nie upłynęły owe 4 miesiące, ale (mimo niewniesienia przez nią drugiej skargi) w chwili rozpatrywania jej przez Radę Państwa okres czasu ten bezskutecznie upłynął [2]), lub też jeżeli w identycznej sytuacji decyzja zaskarżona została faktycznie w międzyczasie (przed upływem 4 miesięcy) wykonana mimo niezałatwienia rekursu strony, a więc „le silence avait eu les mêmes effets fâcheux qu'une décision de rejet" [3]); *III)* Jeżeli skarga skierowana jest do Rady Państwa ommisso medio (z pominięciem odwoławczej instancji administracyjnej, a więc bez wyczerpania toku instancyj) R. P. nie odrzuca jej in limine litis (chociaż sprawa nie należy jeszcze do jej kompetencji sądowej, a więc i ustawa z 17.VII 1900 nie ma właściwie zastosowania), lecz przekazuje ją właściwemu ministrowi do oświadczenia się; od woli tego ostatniego zależy czy w odpowiedzi zajmie a posteriori merytoryczne stanowisko, z którego da się wywnioskować jego zapatrywanie, a wtedy R. P. tym się zadawalnia i uznaje tę odpowiedź za równoznaczną z nieistniejącą „décision préalable" [4]); ma to z natury rzeczy wydatny wpływ na uproszczenie sporu administracyjnego i na wykonywanie kontroli [5]); *IV)* wedle dekretu z r. 1865 i ustawy z 1900 władza winna urzędowo potwierdzić odbiór podania strony, a dowód ten jest podstawą oblicza-

---

l'Administration à se prononcer explicitement. Elle y aura intérêt. Dès qu'elle se sera prononcée explicitement, le recours contentieux sera enfermé dans un délai de deux mois; si elle ne se prononce pas explicitement, elle restera indéfiniment exposée au recours contentieux. Il dépendra de l'Administration, par une décision formelle qui pourra intervenir à toute époque, de sortir de cette situation fâcheuse".

[1]) P. w. R. P. z 28.VII 1911 *Guéland* R. p. 926; p. *Hauriou* (o. c. str. 389 uw. 30).

[2]) P. w. R. P. z 4.VII 1913 *Martelli* R. p. 794; p. *Hauriou* (o. c. str. 389 uw. 30).

[3]) P. w. R. P. z 16.III 1907 *Cadet* R. p. 265; p. *Hauriou* (o. c. str. 389 uw. 30, *Appleton* (o. c. str. 551).

[4]) P. w. R, P. z 8.V 1908 *Worms* R. p. 484; p. *Appleton* (o. c. str. 551).

[5]) P. *Hauriou* (o. c. str. 390): „Si cette pratique se généralisait, on pourrait former le recours de plano, et il dépendrait du ministre de lier l'instance tout de suite ou de se créer un délai en ne concluant pas, ce qui rendrait nécessaire la procédure de la décision préalable. En tout cas le C. d'E, maintient la nécessité de la déc. préalable, l'impossibilité de recourir directement devant lui (quand le ministre n'accepte pas a posteriori) et, par suite, l'impossibilité de condamner l'Administration par defaut".

nia okresu czasu „milczenia" [1]); aby skutecznie zapobiec niebezpieczeństwu, że władza poprzez odmowę wydania poświadczenia utrudni stronie wykazanie upływu ustawowego okresu czasu, Rada Państwowa orzekła, iż poświadczenie to zastąpione być może — w razie odmowy władzy pozwanej—czysto „par un constat d'dhuissier", [2]) czy to pocztowym recepisem wysłania podania jako listu poleconego pod adresem właściwej władzy [3]).

Takie zdobycze judykatury [4]) pozwalają *Appleton'owi* stwierdzić, że „Le C. d'E. s'est efforcé de donner à la disposition légale toute sa portée et d'empecher l'administration d'y'echapper" [5]). Ten proces rozwojowy na pewno nie jest jeszcze zamknięty.

(C. d. n.)

[1]) P. *Hauriou* (o. c. str. 387 uw, 26); p. także *Langrod* „Zakres właściwości sąd. admin. w Polsce i we Francji" (w zb. refer. na I Pol. Kongr. Nauk Admin., Poznań, 1929. str. 376 n.).

[2]) P. w. R. P. z 11.VI 1866 *Chabannes* R. p. 21; p. *Hauriou* (o. c. str. 387 uw. 26).

[3]) P. w. R. P. z 10.XI 1905 *Carrère* R. p. 810; p. *Hauriou* (o. c, str. 387 uw, 26).

[4]) P. także *Borsi* „Condizioni attuali di svolgimento e indirizzo delle istituzioni del contenziosi amministrativo francese (w „Arch. giur." 1910, str. 412 n.).

[5]) O. c. str. 550.

R. HAUSNER

NOWELIZACJA PRZEPISÓW O ORGANIZACJI URZĘDÓW WOJEWÓDZKICH I STAROSTW

(Ciąg dalszy)

XXIX Referenci — Sprawy szkoleniowe.

A (z rozp. z 30 czerwca 1930)

§ 31. Referentem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest każdy urzędnik referujący, tj. przygotowujący załatwienia spraw urzędowych, bez względu na posiadany stopień służbowy i kategorię, do której w myśl obowiązujących przepisów należy.

Czynności poszczególnych referentów obejmują załatwianie pod względem merytorycznym spraw, które na podstawie obowiązujących przepisów należą do ich zakresu działania, względnie zostały im przydzielone do załatwienia.

§ 9. Starosta dokonywa podziału pracy między referentów, przy czym, zależnie od rodzaju poszczególnych spraw, może łączyć kilka referatów w ręku jednego urzędnika, lub też jeden referat rozdzielić między kilku urzędników, przez co jednak nie powstaje w obrębie starostwa osobna jednostka organizacyjna.

§ 10. Podział pracy między referentów, z wyłączeniem referentów fachowych, winien być dokonany z uwzględnieniem ich przygotowania praktycznego i teoretycznego, o ile odnośnie do pewnych kategoryj spraw (referatów) specjalne kwalifikacje nie są lub nie będą określone przez ministra spraw wewnętrznych, kwalifikacje te określa w o j e w o d a z uwzględnieniem warunków miejscowych i personalnych.

W każdym razie winny być określone szczegółowo kwalifikacje, którym powinni odpowiadać urzędnicy załatwiający sprawy:

a) objęte punktem 5 § 8.

b) karno-administracyjne.

B (z rozp. z 13 sierpnia 1931)

§ 14. Wojewoda przydziela do poszczególnych wydziałów w miarę potrzeby urzędników referujących, względnie kancelaryjnych z etatu spraw wewnętrznych.

§ 6. (2) W ramach szczegółowego podziału czynności naczelnik wydziału (kierownik oddziału) dokonywa podziału pracy między referentów, przy czym zależnie od rodzaju poszczególnych kategoryj spraw łączy kilka kategoryj pokrewnych pod względem prawnym lub faktycznym w ręku jednego urzędnika referującego, lub też jedną kategorię spraw rozdziela między kilku urzędników, przez co jednak nie powstaje żadna nowa jednostka organizacyjna.

Uwaga. Dla porównania z ustępem drugim § 31 rozp. o org. star. przytaczamy z rozp. o org. urzęd. wojew. jeszcze ponadto:

§ 7. Czynności poszczególnych wydziałów obejmują załatwianie pod względem merytorycznym, na podstawie obowiązujących przepisów, tych spraw, które należą do ich zakresu działania....

1) Jeżeli chodzi o nazwę „referent" w starostwie, to niektóre opinie, stojące na gruncie referatów jako komórek org. pragną zastrzec tytuł „referent" dla kierowników referatów, inni zaś urzędnicy byliby „pomocnikami referenta".

2) Podniesiono w ankiecie, że podkreślana silnie w obu rozp. odpowiedzialność urzędników, wymaga ścisłego ustalenia zasadniczych elementów polityki personalnej, szczególnie na stanowiskach kierowniczych i samodzielnych. W szczególności należałoby ustalić, jakie kwalifikacje w zakresie przygotowania teoret. i prakt., powinien posiadać urzędnik na danym stanowisku. Ani ustawa o państw. sł. cyw. ani przepisy org. nie dają na to jasnej odpowiedzi.

Łączą się z tym dwa zagadnienia: a) ustalenie specjalnych kwalifikacji (§ 10 rozp. o org. star.), b) sprawa szkolenia.

3) Podniesiono w ankiecie, że obecne szkolenie urzędników jest niedostateczne i należałoby przynajmniej na pewien okres czasu stworzyć we wszystkich lub niektórych urzędach wojew. specjalne referaty szkoleniowe dla teoret. i prakt. wyszkolenia.

Sprawę szkolenia podniesiono w ankiecie częścią w związku ze sprawą odpowiedzialności, częścią z zastrzeżonym w § 10 rozp. o org. starostw. poruczaniem pewnych funkcyj urzędnikom o specjalnym przygotowaniu. Uczestnicy ankiety rozpatrują metody szkolenia wzgl. doszkolenia, przy czym zwracają uwagę na § 24, § 27 p. 7 i § 37 rozp. o org. starostw; obarczanie starostów odpowiedzialnością za szkolenie wydaje się im nierealne. W związku z konferencjami referentów w starostwach (§ 37) zwrócono uwagę, że tematy dyskusyjne powinny być wskazywane przez urzędy wojew., gdyż wybór tych tematów przez starostów zawodzi.

Jeden z uczestników ankiety podnosi, że znaczna część urzędników w starostwach jest przeciążona pracą, jednak przyczyną tego przeciążenia jest jego zdaniem głównie niedostateczna znajomość przepisów i postępowania. Tacy urzędnicy sami sobie stwarzają duże trudności.

4) Jeżeli chodzi o specjalne kwalifikacje (§ 10 rozp. o org. star.) zdaniem niektórych uczestników ankiety najmniej przyjęła się w praktyce zasada o przydzielaniu pewnych kategoryj

spraw urzędnikom, mającym specjalne przygotowanie. Zasada ta w wielu starostwach istnieje tylko w teorii, a to ze względu na trudność w obsadzie personalnej. Szczególnie brak prawników, którzy powinni obejmować funkcje starosty, referenta administracyjnego i karno-administracyjnego.

Urzędy wojewódzkie w swoich opiniach uważają na ogół ust. 2 tego paragrafu za niezbyt aktualny, a o ile chodzi o sprawy karno-adm. nie dający się na razie w pełni zrealizować. Niektóre opinie domagają się, aby w rozp. ustalono, że wicestarosta ma mieć wykształcenie prawnicze; żądają również szczegółowego określenia kwalifikacyj referentów wojskowych przez Min. Spr. Wewn.

Jeden z członków ankiety zwraca uwagę na stosunek § 10 do art. 69 ustawy, żądając, aby § 10 określał bliżej rodzaj owych specjalnych kwalifikacji, gdyż na razie tylko § 8 pkt 4 ustanawia takie kwalifikacje, wymagając przygotowania prawniczego dla spraw „ściśle administracyjnych". Zdaniem wspomnianego uczestnika ankiety, wyższe wykształcenie powinni mieć referenci spraw karno-adm., wojskowych i mob., spraw adm.-prawnych oraz spraw ogólno-org. (nie licząc oczywiście urzędników tzw. fachowych). Tymczasem w praktyce referaty te prowadzą niekiedy urzędnicy III kat.

Jest propozycja, ażeby cały ust. (2) § 10 skreślić, gdyż powinny być określone kwalifikacje wszelkich referentów, a nie tylko wymienionych w tym paragrafie. Wniosek ten zdaje się nie zupełnie uwzględniać brzmienie art. 69 (1) lit. b ustawy.

5) W związku z § 9 rozp. o org. starostw zwrócono uwagę na wadliwość obecnego ustalania ilości etatów w starostwach, które jest często bezplanowe, przydział taki powinien być usztywniony w drodze rozp. wojewody, wydanego na wniosek starosty.

6) Podział pracy w urzędach adm. ogól. winien zdaniem ankiety, polegać na rozróżnieniu czynności technicznych od referendarskich, oraz podziale pracy między urzędników zależnie od kwalifikacji i zdolności. Obecnie referenci obok czynności referowania są obarczeni czynnościami kancelaryjno-manipul., m. in. łączeniem, rejestracją i przechowywaniem akt, co powinny robić siły kancelaryjne. Przydzielenie, jak obecnie, sił kancelaryjnych do pomocy referentom, powoduje, że referenci wykorzystują te siły także do prac referendarskich; tacy funkcjonariusze, nie mając odpowiedniego przygotowania, załatwiają według wzorów (szymlów) nie wnikając w istotę przepisów i spraw.

7) Zdaniem niektórych Ministerstw wszyscy funkcjonariusze wydziałów resortowych, łącznie z pomocą biurową (a tylko z wyłączeniem

Kancelarii Głównej) powinni być na etacie właściwych Ministerstw, co Mstwom tym umożliwiłoby racjonalną politykę personalną. Oczywiście realizacja tego wniosku wymagałaby zmiany art. 33 ustawy.

8) Jest słuszna propozycja, ażeby zastrzec, że przy podziale czynności w starost. nie należy personelu odbywającego służbę przygotowawczą (praktykantów) obarczać wyrabianiem zaległości, lub czynnościami nie wynikającymi z programu szkolenia.

A) (rozp. z 30 czerwca 1930)

§ 32. Referenci przygotowują załatwienia spraw i ponoszą odpowiedzialność

1) za dokładną znajomość odnośnych ustaw, rozporządzeń i okólników, jako też za należyte stosowanie przepisów o postępowaniu administracyjnym;

2) za przedstawienie sprawy zgodnie z aktami;

3) za dokładne i bez błędu przytoczenie w załatwieniu wszelkich dat, nazwisk, nazw, obliczeń cyfrowych itp.;

4) za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów o biurowości;

5) za dopilnowanie terminów zarówno wynikających z ustaw i rozporządzeń jak i zakreślonych przez władze centralne, wojewodę, starostę, oraz terminów, wynikających z okoliczności sprawy;

6) za projektowanie załatwienia w ten sposób, ażeby ono bądź od razu załatwiało sprawę w sposób ostateczny, bądź też obejmowało od razu wszystkie niezbędne szczegóły i nie wywoływało potrzeby dalszej przygotowawczej korespondencji (w wypadku zbierania materiałów, żądania wyjaśnień itp.);

7) za przestrzeganie zasad oszczędności;

8) za podjęcie inicjatywy wobec starosty co do wydania niezbędnych zarządzeń, wynikających czy to z przepisów prawnych, czy stosunków faktycznych.

Projekt załatwienia referent winien opatrzyć swym podpisem i datą.

B) (z rozp. z 13 sierpnia 1931)

§ 29. Urzędnicy referujący w wydziałach przygotowują załatwienia spraw i ponoszą odpowiedzialność:

1) za dokładną znajomość przepisów obowiązujących w zakresie danego działu;

2) za należyte zgromadzenie materiału potrzebnego do załatwienia sprawy, dokładne ustalenie stanu faktycznego oraz przedstawienie sprawy zgodnie z aktami;

3) za dokładne i bez błędu przytoczenie w załatwieniu wszelkich dat, nazwisk, nazw, obliczeń cyfrowych itp.;

4) za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów o postępowaniu administracyjnym oraz o biurowości;

5) za dopilnowanie terminów, zarówno wynikających z ustaw i rozporządzeń (np. termin przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym), jak i zakreślonych przez władze centralne, wojewodę, naczelnika wydziału, względnie kierownika oddziału, oraz terminów, wynikających z okoliczności sprawy;

6) za projektowanie załatwienia w ten sposób, ażeby ono bądź od razu załatwiało sprawę w sposób ostateczny, bądź też obejmowało od razu wszystkie niezbędne szczegóły i nie wywoływało potrzeby dalszej przygotowawczej korespondencji (w wypadku zbierania materiałów, żądania wyjaśnień itp.);

7) za należyte przechowywanie akt, ewidencyj i pomocy urzędowych.
Projekt załatwienia referent winien opatrzyć swym podpisem i datą.

1) Powyższe przepisy nie nasunęły uczestnikom ankiety zasadniczych uwag. Co do rozp. o org. starostw jest propozycja, aby ustęp ostatni § 32 przenieść do r e g u l a m i n u star., w wyliczeniu zaś zawartym w § 32, ustalić wyraźną odpowiedzialność za przestrzeganie przepisów o o p ł a t a c h stemplowych i innych opłatach, pobieranych w związku z załatwianiem spraw, np. paszportowych.

2) Co do § 29 rozp. o ogr. urz. woj. jest wniosek obarczenia referenta o d p o w i e d z i a l n o ś c i ą również za załatwienie sprawy zgodnie z przepisami prawnymi i zarządzeniami władz przełożonych. Podkreśla się konieczność specjalnej odpowiedzialności za dochowanie i zabezpieczenie t a j e m n i c y s ł u ż b o w e j. Na tę ostatnią sprawę zwraca uwagę również jedno z Ministerstw.

Jest do tego § także wniosek, ażeby referent był odpowiedzialny za „przestrzeganie wynikającej z daty wpływu — k o l e j n o ś c i przy załatwianiu pozostałych spraw".

(Dok. nast.)

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Zamieszczenie sprostowania na żądanie znieważonego (art. 255 k. k.).

Odwołanie w sprostowaniu zniesławienia uprzednio dokonanego nie pozbawia dokonanego pomówienia cech przestępstwa (21.II 1938 Nr 1 K. 1607/37).

Ocena dopuszczalności dowodu prawdy (art. 255 § 2 k. k.).

Przy rozstrzyganiu kwestii dopuszczalności dowodu prawdy przy zniesławieniu, popełnionym w postaci przestępstwa ciągłego należy mieć na względzie całość czynu, nie zaś poszczególne tylko jego fragmenty czy ogniwo (18.VI 1938 Nr 2 K. 1704/37).

Przywłaszczenie rzeczy ukrytej (art. 262 k. k.).

Zależnie od tego czy właściciel rzeczy może nią fizycznie władać natychmiast, czy nie, zabranie rzeczy ukrytej stanowi kradzież lub przywłaszczenie; w tym ostatnim wypadku o tyle — o ile rzecz w jakikolwiek przypadkowy, jednak nie przestępczy sposób znalazła się we władztwie sprawcy (10.II 1938 Nr 3 K. 1844/37).

Istota przestępstwa z art. 286 k. k.

Do istoty przestępstwa z art. 286 k. k. nie jest konieczne rzeczywiste nastąpienie szkody, wystarcza sama jej możliwość (motywy kom. kodyf. tom V str. 249), tym bardziej, że szkoda, o której mowa w tym przepisie, może być również natury idealnej, a więc może polegać na samym tylko wprowadzeniu nieprawdy do dokumentu publicznego, który nastepnie został podpisany przez przedstawiciela właściwej władzy (25 VIII 1938 Nr 2 K. 174/38).

Art. 6 ustawy z 14.IV 1937 (Dz. U. poz. 224) o szkodnictwie leśnym i polnym.

Czyn przestępny przewidziany w art. 6 ust. 1 — 3 cytowanej ustawy, stanowi w myśl art. 14 p. 1 przep. wprow. k. k. oraz art. 1 pr. o wykr., wykroczenie należące w myśl art. 511 p. c.) k. p. k. do właściwości sądowej (5.IX 1938 Nr 2 K. 226/38).

Istota przestępstwa z art. 9 ustawy z 28.III 1933 o biurach pisania podań oraz o zasadzie udzielania porad prawnych i prowadzenia cudzych spraw (Dz. U. poz. 269).

Istota przestępstwa z art. 9 cyt. ustawy polega na „sporządzeniu podania wbrew ustawie", a przeto sporządza podanie zarówno ten kto je pisze, jak i ten, kto je dyktuje. Wobec powyższego dyktowanie podania jest czynnością wypełniającą istotę powołanego przestępstwa (z 21.VII 1938 Nr K. 93/38).

St. Czerwiński.

ORZECZNICTWO NAJW. TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Odwołanie od wezwania-zagrożenia, jako zarządzenia egzekucyjnego.

Przewidziane w art. 16 prawa o postęp. przymusowym w administracji z 22.III 1928 Dz. U. poz. 342 wezwanie-zagrożenie jest zarządzeniem egzekucyjnym, od którego w myśl art. 48 tegoż prawa służy odwołanie (Teza).

Powodem skargi do N. T. A. była odmowa urzędu wojewódzkiego rozpatrzenia odwołania od wezwania przez starostę spółdzielni do zalegalizowania istniejącego sklepu spożywczego tej spółdzielni przez złożenie do starostwa podania o zatwierdzenie projektu urządzenia sklepu i to pod rygorem jego likwidacji w razie niezastosowania się do wezwania starosty. Powodem odmowy była opinia urzędu wojewódzkiego, iż zarządzenie starosty nie jest decyzją główną, skutkiem czego art. 82 post. adm. nie ma tu zastosowania.

N. T. A. wziął pod uwagę, że wezwanie o którym mowa poprzedza według cytowanego w tezie art 16 zastosowanie środków przymusowych. Już z tego postanowienia wynika, że zagrożenie - wezwanie nie poprzedza zarządzenia egzekucyjnego, jak to przyjęła pozwana władza, lecz już samo przez się jednym z zarządzeń egzekucyjnym przewidzianych w ustawie, że poprzedza ono inne zarządzenie egzekucyjne, mianowicie co do zastosowania stosownego środka przymusowego. Z zestawienia postanowień art. 16 z postanowieniami art. 14 i 15 omawianego prawa zdaniem Trybunału wynika, że wezwanie-zagrożenie, na równi z zastosowaniem środka przymusowego, objęte jest postępowaniem przymusowym, że wezwanie-zagrożenie co najwyżej może być traktowane jako wdrożenie wzmiankowanego postępowania i że ma się opierać na tytule wykonawczym na równi z zarządzeniem o stosowaniu środków przymusowych.

Postanowienie więc art. 18 omawianego prawa o dopuszczalności odwołań od zarządzeń egzekucyjnych dotyczy także zagrożeń, przewidzianych w art. 16 tego prawa, skutkiem czego władza pozwana, ze względu na końcowe postanowienie art. 84 post. adm., nie miała podstawy do pozostawienia bez rozpoznania, jako niedopuszczalnego, odwołania strony skarżącej do zarządzenia starosty, chociażby traktowała to zarządzenie jako incydentalne (Wyrok z 30.XII 1937, I. rej. 2181/36).

Komplet niezbędny dla uchwały o zaskarżenie decyzji rozwiązującej Radę Miejską.

Przy powzięciu uchwały rady miejskiej, w myśl art. 69 p. 4 ustawy o częśc. zmianie ustroju samorządu teryt. z 23.III 1933 Dz. U.

poz 294, ustalenie quorum powinno się odbywać na podstawie faktycznej ilości radnych i członków zarządu miejskiego, nie zaś ustawowej. (Zasada prawna wpis. do ks. zas. pr.).

Władza nadzorcza, która rozwiązała radę miejską, postawiła wobec N. T. A. wniosek o pozostawienie skargi na to rozwiązanie, wniesionej na skutek uchwały rady miejskiej (art. 69 ust. 4), bez rozpoznania, a to na tej podstawie, że uchwała ta została powzięta przy braku quorum, jeśli wziąć pod uwagę ustawową liczbę radnych, od której quorum ma być w danym przypadku obliczone. Przy tym zdaniem władzy pozwanej miarodajna w tym względzie jest poprzednia praktyka stwierdzona okólnikiem Min. Spraw Wewn. Nr 151 z 9.XI 1921 r.

N. T. A. nie podzielił tych wywodów, stwierdzając, że wykładnia cytywanego okólnika dotyczyła przepisów dekretu z 4.II 1919 Dz. U. poz. 140, który co do obliczania quorum na posiedzeniach rad miejskich szczegółowych postanowień nie zawiera. Natomiast przepisy ustawy z 23.III 1933 r., które wchodzą w grę w danej sprawie, wyszczególniają w sposób wyraźny przypadki uchwał, dla których powzięcia wymagana jest kwalifikowana liczba obecności radnych (art. 36, 37, 44, 66), nadając tym przypadkom charakter wyjątku od zasady. Ponieważ w przepisach art. 69 ust. 4 takiego zastrzeżenia brak, przeto obowiązuje tu zasada zwykłego obliczania kompletu głosów. (Wyrok z 30.XII 1937, l. rej. 3660/34).

Zajęcie uboczne prowizorycznego funkcjonariusza państwowego a obowiązek ubezpieczenia.

Prowizoryczni funkcjonariusze państwowi, będący pracownikami, są na zasadzie art. 5 ust 1 pp 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z 28 III 1933 poz. 396 Dz Ust. zwolnieni od obowiązku ubezpieczenia wynikającego z art 1 i 2 tej ustawy, jedynie z tytułu zatrudnienia w służbie państwowej, nie są natomiast zwolnieni od obowiązku ubezpieczenia w tymże okresie z tytułu zajęć ubocznych (Teza). (Wyrok z 21.XII 1937, l. rej. 3226/36).

Dodatek służbowy uzasadniony szczególnymi właściwościami służby.

Dodatek służbowy, usasadniony szczególnymi właściwościami służby (ust. 5 art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 28.X 1933 Dz. U. poz. 663) służy funkcjonariuszowi państwowemu już od dnia powierzenia mu odnośnych czynności a nie dopiero po upływie 2 miesięcy pełniania obowiązków (Teza). (Wyrok z 13.XII 1937, l. rej. 5307/35)

W. Czapiński

KRONIKA

ADMINISTRACJA

Podniesienie wyglądu osiedli. W sprawie tej p. minister spr. wewn. w okólniku Nr 8 z 13.II br. polecił wojewodom w br. zwrócić uwagę przede wszystkim na następ. okoliczności:

1) Wygląd domów w osiedlach, zwłaszcza w miastach winien być doprowadzony do stanu, odpowiadającego przepisom budowlanym.

2) Dla przeprowadzenia akcji uporządkowania anten naznaczony jest ostateczny termin do 1.VII 1939 r.

3) Ogrodzenia należy doprowadzić do stanu zgodnego z wymaganiami obowiąz. rozp. z 1938 r.

W osiedlach wiejskich należy stosować następ. ulgi:

a) bielenie względnie malowanie płotów na wsi z powodu konieczności doprowadzenia do porządku wielu jeszcze płotów przenosi się na lata następne;

b) stosowanie drutu kolczastego przy budowie ogrodzeń przy drogach publicznych można dopuszczać tylko w razie, gdy nie będzie to narażać na niebezpieczeństwo życia i zdrowia ludzi oraz zwierząt domowych.

4) Ulice, place, jezdnie, parki, plantacje i targowiska winny być doprowadzone do porządku pod względem sanitarnym.

5) Od osób, które w ub. roku uskuteczniły nakazane przez władze roboty nie należy żądać w bież. roku dokonywania dalszych remontów prócz tych, które z uwagi na bezpieczeństwo publiczne okażą się nieodzowne.

Osoby, które w roku ub. robót nie wykonały, należy pociągać w pierwszym rzędzie do wykonania tych robót.

6) Akcja ta ma być ciągła a nie dorywcza, należy ją prowadzić systematycznie i planowo, ma ona iść poza dzielnice o charakterze reprezentacyjnym oraz główne szlaki i dotrzeć w głąb osiedli, do ich krańców, zazwyczaj jeszcze bardziej potrzebujących uporządkowania.

Skuteczność wydanych zarządzeń i postępy prac w kierunku podniesienia wyglądu i stanu sanitarnego osiedli będzie p. minister śledził i sprawdzał osobiście.

Czynności rachunk. - gospod. w związku ze zmianą granic województw centralnych. W dniu 6.II br. w Urzędzie Wojewódzkim Warszawskim odbyła się konferencja kierowników oddziałów Budżet.-

Gospod. pod przewodnictwem inspektora Minstwa Spraw Wewn. dla spraw budżet.-gospod. w sprawie ustalenia trybu postępowania przy oddawaniu i przyjmowaniu czynności rachunkowo - gospodarczych w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9.IV 1938 r., o zmianie granic województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego (Dz. U. poz. 240).

Jako zasadę ustalono, iż zaległe rachunki dotyczące należności powstałych przed 1.IV 1939 r. mają likwidować te urzędy wojewódzkie, na których terenie zaistaniał przed 1.IV 1939 r. tytuł płatności.

Natomiast dochody zarówno z okresów ubiegłych jak też i bieżące przyjmują i ściągają te urzędy wojewódzkie, na których terenie w nowych granicach (po 1.IV 1939 r.) powstał tytuł płatności.

W sprawie zaliczania grzywien w tych powiatach, w których tylko część gmin przechodzi do nowych urzędów przyjęto zasadę, że grzywna wpływa na rzecz tego Starostwa gdzie figuruje przypis w rejestrze karnym.

Między innymi ustalono, że urzędy administrujące należnościami Państwowego Funduszu Drogowego do 1.IV 1939 r. przekażą nowym po zmianie granic urzędom wszelkie akty dotyczące postępowania egzekucyjnego, jak również materiały informacyjne tak dla pojazdów czynnych jak i wycofanych z ruchu, przy czym urzędy stare (w granicach do 31.III br.) zawiadamiają właściwe urzędy skarbowe o zmianie wierzyciela i nowych kontach P. K. O.

Sumy depozytowe i depozyty rzeczowe pozostają w ewidencji starych urzędów do czasu przekazania właściwych akt do nowych urzędów.

Przejęcie wypłat z tytułu uposażenia nastąpi w drodze sporządzenia list płatniczych bez akceptacji przez stare urzędy wojewódzkie za miesiąc kwiecień 1938 r., które winny nadesłać stare urzędy do 16.III 1939 r. O zmianach personalnych zaszłych po tym terminie stare urzędy wojewódzkie bezzwłocznie zawiadamiają nowe urzędy wojewódzkie itd.

Odnośnie likwidowania należności lekarzy umówionych, stare urzędy wojewódzkie przesyłają nowym urzędom wojewódzkim uwierzytelnione odpisy umów i wykazy należności i zwrotów.

Należności z tytułu opłat za korzystanie z nieruchomości państwowych winny być uregulowane w ten sposób, że stare urzędy wojewódzkie prześlą najpóźniej do dnia 15.IV 1939 r. potrzebne wykazy użytkowników i płatników oraz spis budynków i placów w administracji własnej i przekazanej (administratorów).

Nowe urzedy wojewódzkie mają obowiązek zawiadomienia płatników czynszów dzierżawnych o sposobie dokonywania wpłat.

Przejęcie spraw dziennika wojewódzkiego nastąpi w drodze dostarczenia najpóźniej do 15.III 1939 r. spisów wszystkich płatnych i bezpłatnych prenumeratorów dziennika wojewódzkiego z powiatów, które od dnia 1 kwietnia zostaną włączone do terenów nowych urzędów wojewódzkich.

W związku z przejęciem czynności rachunkowo - gospodarczych starostw przez nowe urzędy wojewódzkie, należy spowodować wydanie zarządzenia przez stare urzędy wojewódzkie, aby w 31.III 1939 r. po zakończeniu urzędowania, referenci rachunkowo-gospodarczy pod nadzorem wicestarosty sporządzili protokóły na 1.IV 1939 r. stwierdzające stan spraw rachunkowych i gospodarczych.

Protokóły te winny być podpisane przez wicestarostę i referenta rachunkowo - gospodarczego.

Oryginał protokółu winien pozostać w starostwie, uwierzytelnione zaś odpisy należy przesłać do starego i nowego urzędu wojewódzkiego.

Zaciąg instruktorek p. w. k. Minstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 15.II br. podało do wiadomości władz admin. ogólnej zarządzenie min. spr. wojskowych z 3.II br. o zaciągu ochotniczym kobiet instruktorek przysposobienia wojskowego do odbycia przeszkolenia wojskowego w celu przysposobienia do pomocniczej służby wojskowej.

Instruktorki pwk. ubiegające się o powołanie ich na przeszkolenie wojskowe mają wnieść do 15.III br. do Naczelnej Kmdy P. W. K. w Warszawie podania, załączając do nich odpowiednie dokumenty osobiste.

Podania Nacz. Kom. P. W. K. prześle wraz z załącznikami do dnia 30.IV 1939 do właściwych (ze względu na miejsce zamieszkania ochotniczek) powiatowych władz administracji ogólnej, które sporządza listy ochotniczek.

Szef Dep. Uzupełnień M. S. Wojsk. w poroz. z min. spraw wewn. i dyrektorem P. U. W. F. i P. W. ustali termin przeglądu ochotniczek przez specjalne komisje poborowe i wyda w powyższej sprawie szczegółowe zarządzenia.

Przeszkolenie wojskowe będzie prowadzone w Centrum Wyszkolenia P. W. K. w Warszawie.

Przekazanie kompetencji powiatowej władzy administracji ogólnej w sprawach wojsk. Zarządowi Miejskiemu m. st. Warszawy. Minstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 17.II br. zawiadomiło władze podległe, że z 1.IV 1939 r. wejdzie w życie rozp. min. spraw wewn. z 13.XII 1938 r. o przekazaniu Zarządowi Miejskiemu m. st. Warszawy kompetencyj powiatowej władzy administracji ogólnej w sprawach, dotyczących powszechnego obowiązku wojskowego.

Do tego czasu Zarząd Miejski m. st. Warszawy poczyni odpowiednie przygotowania i przejęcia i rozpocznie sprawowanie przekazanych kompetencyj.

Wobec powyższego wszelka korespondencja, dotycząca wymienionych wyżej spraw od dnia 1.IV br. powinna być kierowana do Zarządu Miejskiego — Wydział Wojskowy, ul. Floriańska Nr 10.

Dostarczanie lokali dla komisji rozjemczych. Powiatowe komisje polubowne i komisje rozjemcze, powołane do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi, zwoły-

wane są przez inspektorów pracy w miarę napływu spraw i przeciętnie raz na miesiąc w powiecie. Ponieważ w tych warunkach wynajmowanie dla komisyj rozjemczych stałych pomieszczeń jest niewskazane, Minstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 13.II br. przypomniało władzom podległym swe zarządzenie z 2.II 1922, w którym — zaleciło starostom udzielanie lokali na posiedzenia omawianych komisji. Ponieważ lokale te nie zawsze odpowiadają potrzebom urzędowania komisji (lokale straży pożarnej lub innych organizacji, bez niezbędnych sprzętów, nie opalane, bez poczekalni dla stron i świadków), przeto Minstwo zwróciło obecnie uwagę wspomnianym władzom, aby lokale dostarczane komisjom rozjemczym na wniosek inspektorów pracy odpowiadały warunkom urzędowania.

Zaliczki na uposażenie dla pracowników kontraktowych. Minstwo Spr. Wewn. podało pismem okólnym z 10.II br. do wiadomości i stosowania władz podległych pismo Prezydium Rady Min. z 1.II br. Nr 42-2/115 w tej sprawie, zmieniające w porozum. z Minstwem Skarbu tryb udzielania zaliczek pracownikom kontrakt. w tym kierunku, że zaliczki te mogą być obecnie przyznawane w trybie ustalonym w punkcie VI okólnika Prezesa Rady Min. z 22.VI 1934 Nr 42-2/18, tj. we władzach podległych Minstwu Spr. Wewn. przez władze bezpośrednio podległe z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje Minstwo; w Ministerstwie zaś przyznaje samo Minstwo.

Praktyki wakacyjne dla studentów szkół wyższych w r. 1939. Na skutek zarządzenia Prez. Rady Min. Minstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 14.II br. zwróciło się do władz podległych o przedłożenie danych odnośnie przewidzianych w rb. płatnych praktyk wakacyjnych zarówno w urzędach i instytucjach państw., samorz. oraz wytwórniach, przedsiębiorstwach i innych podległych resortowi Minstwu Spr. Wewn., jak i przedsiębiorstwach prywatnych.

Odnośnie wynagrodzenia studentów w okresie praktyki, Minstwo W. R. i O. P. podało jako orientacyjne kwoty: dla studentów pierwszych dwuch lat studiów (przed półdyplomem) nie mniej niż 100 zł, dla starszych lat (po półdyplomie) — nie mniej niż 150 zł, wliczając w to dostarczone świadczenia w naturze, np mieszkanie i utrzymanie według przeciętnych cen w danej miejscowości.

O przyznaniu praktyki zawiadamia studentów Minstwo W. R. i O. P. za pośrednictwem szkół. Szkoły również bezpośrednio przesyłają urzędom, instytucjom oraz przedsiębiorstwom wykazy, uzgodnione uprzednio z Minstwem Spr. Wewn., zakwalifikowanych praktykantów na zgłoszone praktyki.

Jeżeli w ciągu 7 dni od wyznaczonego terminu rozpoczęcia praktyki, nie zgłosi się kandydat zakwalifikowany przez szkołę lub nie poprosi o przesunięcie terminu — praktykę należy uważać za nieobsadzoną i dysponować nią dowolnie, zawiadamiając o powyższym szkołę, której kandydat na praktykę nie przybył.

Odznaka Zw. Straży Pożarnych Rzplitej Pol. Minstwo Spr. Wewn. decyzją z 7.II br. udzieliło po porozumieniu się z Minstwem Spr. Wojsk. Zw. Straży Pożarnych Rzplitej Polskiej (Warszawa, ul. Poznańska 11) pozwolenia na ustanowienie i używanie przez członków korpusu technicznego tegoż Związku czapki rogatywki sztywnej z sukna mundurowego koloru używanego przez tychże członków z aksamitnym otokiem tegoż koloru.

SAMORZĄD

Zmiany granic województw z dniem 1.IV 1939 r. Z dniem 1 kwietnia rb. wchodzi w życie ustawa z 9.IV 1938 r. o zmianie granic województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego, ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 27 z 1938 r. Na podstawie tej ustawy województwa: łódzkie i warszawskie otrzymują rekompensaty terytorialne w zamian za powiaty utracone w 1938 r. na rzecz województw: pomorskiego i poznańskiego.

Mianowicie województwo łódzkie otrzymuje z wojew. warszawskiego: powiat kutnowski z 12 gminami wiejskimi, oraz miastami: Krośniewice, Kutno i Żychlin; powiat łowicki z 11 gminami wiejskimi i miastem Łowiczem; powiat skierniewicki z 8 gminami wiejskimi i miastem Skierniewice; powiat rawski z 14 gminami wiejskimi tudzież miastami: Biała Rawska, Nowe Miasto nad Pilicą i Rawa Mazowiecka.

Z województwa kieleckiego województwo łódzkie otrzymuje powiat opoczyński z 22 gminami wiejskimi i miastem Opocznem oraz powiat konecki z 18 gminami wiejskimi i miastami: Końskie i Przedbórz, ale bez należących do tego powiatu miast: Skarżysko - Kamienna i Szydłowiec, które to miasta pozostają w woj. kieleckim i na podstawie osobnego rozporządzenia włączone zostają — m. Szydłowiec do powiatu radomskiego, a m. Skarżysko-Kamienna do powiatu kieleckiego.

Województwo warszawskie otrzymuje z woj. białostockiego powiat łomżyński w składzie — 19 gmin wiejskich i miast: Jedwabne, Kolno, Łomża, Nowogród, Stawiski i Zambrów; powiat ostrołęcki z 12 gminami wiejskimi i miastem Ostrołęką: powiat ostrowski, który ma 11 gmin wiejskich i miasta Brok oraz Ostrów - Mazowiecka.

Z województwa lubelskiego warszawskie woj. otrzymuje powiat sokołowski z 12 gminami wiejskimi i m. Sokołów - Podlaski; powiat węgrowski w składzie 14 gmin wiejskich i m. Węgrów; powiat garwoliński, obejmujący 19 gmin wiejskich i m.: Garwolin i Żelechów. Oprócz tego do woj. warszawskiego przechodzi z powiatu puławskiego gmina Irena, sąsiadująca z Dęblinem.

W wyniku tych zmian woj. białostockie traci 3 powiaty z ludnością wiejską, liczącą 301.776 mieszkańców i 9 miast z ludnością 79.066; woj. kieleckie traci 2 powiaty (257.833 mieszk. wiejskich) i 3 miasta (26.810 mieszk.); woj. lubelskie traci 3 powiaty (314.286 mieszk. wiejskich) i 5 miast (34.082 mieszk.); woj. łódzkie zyskuje

6 powiatów z ludnością wiejską 546.522 mieszkańców i 11 miast z ludnością 115.836 mieszk., czyli ogółem zyskuje 662.358 mieszkańców.

Woj. warszawskie traci na korzyść łódzkiego 3 powiaty z ludnością 288.689 mieszkańców wsi i 8 miast z ludnością 89.026 mieszkańców, czyli ogółem 377.715 mieszkańców, równocześnie zaś z innych województw zyskuje 6 powiatów z 600.150 mieszkańcami wsi i 12 miast ze 113.148 mieszkańcami. W końcowym rezultacie zmian zyskuje 327.373 ludności gmin wiejskich i 24.122 ludności miejskiej, tj. ogółem 351.495 mieszkańców [1]).

Kto ma ponosić koszty pogotowia lekarskiego w przypadkach wezwania przez policję? W odpowiedzi na pismo Komendy Gł. P. P. Minstwo Op. Społecznej wyjaśniło pismem z 4.II 1939, Nr Zn 14a 19-5, że w myśl art. 20 ust. (2) rozp. Prez. Rp. z 25.IX 1932 r. o wykonywaniu praktyki lekarskiej (Dz. U. poz. 712) — koszty udzielenia pomocy lekarskiej w nagłych przypadkach przez pogotowie lekarskie powinny być zwrócone lekarzowi (pogotowiu) przez związek samorządowy, na którego obszarze zaszedł nagły wypadek, o ile koszty te nie mogą być zwrócone lub ściągnięte od chorego względnie od innych osób, lub instytucji, zobowiązanych do pokrycia tych kosztów; natomiast w żadnym razie nie można żądać tych kosztów od policjanta, który wzywał pogotowie w uzasadnionym przypadku.

Zniesienie enklaw wśród gromad. W związku z koniecznością ustalenia granic gromad wiejskich Minstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z dn. 7.II rb. Nr SS. 20/2/10 przypomniało, że już w piśmie swym z dn. 29.IV 1937 Nr SS. 20/2/1 (Dz. Urz. M. S. Wewn. z 1937 r. Nr 12 poz. 88) podkreśliło konieczność dokonania ścisłego oznaczenia granic gromad w związku z istnieniem tzw. „enklaw“.

Ponieważ ze strony Gł. Komisji Klasyfikacyjnej przy Minstwie Skarbu podnoszone są w dalszym ciągu zastrzeżenia co do różnolitej interpretacji obowiązujących w sprawie podziału gmin na gromady przepisów, Minstwo Spr. Wewn. obecnie wyjaśniło, że:

1) gromada w zasadzie powinna stanowić jedną ciągłą całość terytorialną;

2) podział obszaru gminy na gromady nie jest zależny od tego, do kogo poszczególne części tego obszaru należą w rozumieniu prawa prywatnego. W granicach więc danej gromady muszą być zamknięte obszary zarówno należące do mieszkańców (i osób prawnych) tej gromady, jak też obszary, należące do mieszkańców (i osób prawnych), zamieszkałych w innych gromadach;

3) dwie (lub więcej) nieruchomości, stanowiące własność jednej osoby (fizycznej lub prawnej), lecz położone na obszarach różnych gromad, powinny być włączone, — każda nieruchomość do tej gromady,

---

[1]) Dane statystyczne o ludności zestawione na podstawie „Skorowidza gmin Rzeczypospolitej Polskiej“ cz. I Gł. Urz. Stat. Warszawa 1933 r.

na obszarze której jest położona, należy jednak dążyć do tego, aby prywatna własność nie została przecięta granicami gromad, zwłaszcza jeżeli ma się do czynienia z drobną własnością nieruchomą. Ponieważ, jak to wynika z danych, dostarczonych Minstwu Spr. Wewn. przez Minstwo Skarbu (Gł. Komisję Klasyfikacyjną) dotychczasowe gromady nie odpowiadają powyższym warunkom, gdyż w wielu przypadkach stwierdzone jest istnienie enklaw, przeto Minstwo Spr. Wewn. w porozumieniu z Minstwem Skarbu poleciło wydać zarządzenia, zmierzające do zebrania potrzebnych materiałów w porozumieniu z odnośnymi Komisjami Klasyfikacyjnymi oraz na podstawie tych materiałów dokonanie określenia granic gromad.

W wykonaniu praktycznym określenie granic gromad opierałoby się na materiale kartograficznym, dostarczonym przez odnośne komisje klasyfikacyjne.

Gdyby w związku ze zmianą dotychczasowych granic gromad zaszły potrzeby zmiany granic gmin lub powiatów — przed ustaleniem granic tych gromad, należy wystąpić z wnioskiem o dokonanie zmian granic gmin i powiatów.

Usuwanie enklaw gromadzkich powinno być dokonywane powiatami w miarę zwracania się władz skarbowych w związku z pracami komisyj klasyfikacyjnych.

Minstwo Spr. Wewn. zwróciło się do wojewodów, by donieśli po porozumieniu się z komisjami klasyfikacyjnymi, w których powiatach nie ma zupełnie enklaw na terenie gromad, a poza tym — o zawiadamianie Minstwa o ukończeniu odnośnych prac na terenie poszczególnych powiatów.

Instrukcja o ustaleniu granic gromad, jak Minstwo wkońcu oznajmia, ma charakter stały, a ponieważ enklawy stanowią przeważnie tereny niezamieszkałe, akcja ustalenia granic nie powinnaby kolidować z wyborami samorządowymi.

W przypadkach, w których kolizja taka miałaby mieć miejsce, prace przy ustalaniu granic gromad powinny być uzgodnione z terminami wyborczymi w tym kierunku, aby prawa wyborców nie zostały uszczuplone.

Zasady obliczania uposażeń emerytalnych dla pracowników samorządowych. Odpowiadając na pismo jednego z urzędów wojewódzkich, Minstwo Spr. Wewn. wyjaśniło, co następuje: art. 7 ustawy z 11.III 1923 r. o zaopatrzeniu funkcjon. państw. i zawodowych wojsk. w brzmieniu, ustalonym w art. 1 pkt. 4 rozp. Prez. Rp. z 28.X 1933 (Dz. U. poz. 668) oraz art 19 ust. (1) w brzmieniu ustalonym w art 1 pkt. 15 tegoż rozp. Prez. Rp. nie obowiązuje, w myśl art 3 ust (3) w stosunku do tych osób, które nie nabyły w służbie czynnej prawa do uposażenia, określonego w rozp. Prez. Rp. z 28.X 1933 r. o uposażeniu funkcjon. państw (Dz. U. poz. 668). Ponieważ uposażenie pracowników samorządowych w myśl rozp. Prez. Rp. z 28.X 1933 r. o uposażeniu członków zarządu

i pracowników związków samorządowych (Dz. U. poz. 667) w dalszym ciągu opiera się na przepisach ustawy z 9.X 1923 r. (Dz. U. poz. 914), przeto nie ma żadnej podstawy do stosowania wobec pracowników samorządowych przepisów zawartych w art. 7 ust. (1—5) i 19 ust. (1) w brzmieniu ustalonym w art. 1 pkt. 4 i 15 rozp. Prez. Rp. z 28.X 1933 r. (Dz. U. poz. 668).

Konferencje dla radnych gminnych i powiatowych. Związek Powiatów R. P. wystąpił z inicjatywą zorganizowania przez wydziały powiatowe krótkotrwałych kursów - konferencji dla wszystkich ponownie czy nowowybranych radnych gminnych i powiatowych, celem ułatwienia tym radnym zapoznania się z metodami pracy samorządu terytorialnego. Związek Powiatów zamierza celem ułatwienia tej pracy powiatowym związkom samorządowym — zorganizować w okresie od 15.III do 15.IV br. kursy instrukcyjne dla prelegentów, przewidzianych w poszczególnych powiatach.

Minstwo Spr. Wewn. uważając powyższą inicjatywę za niezmiernie celową i pożyteczną prosiło pismem z 20.I 1939, Nr 5571/42-1 zainteresowane władze o jak najżyczliwsze poparcie tej akcji i przyczynienie się do jej zrealizowania.

Z M. ST. WARSZAWY

Odwołanie J. Ołpińskiego ze stanowiska wiceprezydenta. Pismem z dn. 13.II 1939, Nr SS. 35/54 4, odwołał Minister Spraw Wewnętrznych — Józefa Ołpińskiego ze stanowiska wiceprezydenta m. Warszawy, powołanego na to stanowisko dn. 31.X 1934 r.

Z WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Wykaz czynności Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Toruniu za czas od 1.I 1938 r. do 31.XII 1938 r. 1) Ogólna liczba wpływów w okresie sprawozd. wynosiła 3.339. 2) Sąd odbył w r. sprawozd. 23 posiedzenia. 3) Rozpraw ustnych przeprowadzono 436.

Sprawy sporne:

Ogólna liczba spraw spornych w okresie spraw. wynosiła	704
Przejęto z roku ubiegłego niezałatwionych spraw	59
Razem było do załatwienia	753
z tego załatwiono:	
a) prawomocnym wyrokiem	405
b) rezolucją względnie uchwałą	235
c) w inny sposób	31
Razem załatwiono	671
Pozostało do załatwienia spraw	92

Wniesione w roku sprawozdawczym skargi dotyczyły:

a) zwrotu kosztów opieki społecznej	272
b) podatków i danin komunalnych	390
c) innych	38
Razem	704

Ogólna suma nałożonych kosztów wynosiła. . .	9.024,75 zł
Pozostałe do ściągnięcia z roku ubiegłego . . .	1 646,54 zł
Ogółem było do ściągnięcia	10.671,29 zł
Ściągnięto nałożonych kosztów	8.748,10 zł
Pozostało do ściągnięcia	1.923,19 zł
Umorzono z powodu nieściągalności	436,35 zł
Pozostaje do ściągnięcia	1.496,84 zł

Wybór członków Izby Wojewódzkiej. W dniu 28.I 1939 r. Pomorski Wydział Wojewódzki dokonał wyboru trzech członków Izby Wojewódzkiej w osobach: Łąckiego Wincentego, starosty krajowego w Toruniu, ks. prałata Gulgowskiego Polikarpa z Kiełbasina i Śpikowskiego Marcina, wiceprezydenta m. Bydgoszczy oraz trzech zastępców członków Izby Wojewódzkiej. Wybór odbył się bez głosowania, gdyż tylko powyższe osoby zostały zgłoszone jako kandydaci na członków wzgl. zastępców członków Izby Wojewódzkiej.

Z WOJEWÓDZTWA TARNOPOLSKIEGO

Zmiany w podziale województwa na referaty rolnictwa i reform rolnych. Mstwo Roln. i Ref. Rol. ustanowiło zarządzeniem z 7.II br. następujący podział województwa tarnopolskiego na obwody referatów rolnictwa i reform rolnych starostw:

Siedziba komisarza (podkomisarza) ziemskiego:	Powiaty, objęte właściwością komisarza (podkomisarza) ziemskiego:
Borszczów	borszczowski, zaleszczycki
Brzeżany	brzeżański, podhajecki i przemyślański
Czortków	buczacki i czortkowski
Kamionka Strumiłowa	kamionecki i radziechowski
Tarnopol	skałecki, tarnopolski i zbaraski
Trembowla (nowy referat) . . .	kopyczyniecki i trembowelski
Złoczów	brodzki, zborowski i złoczowski

Z WOJEWÓDZTWA WOŁYŃSKIEGO

Rozwiązanie Rady Miejskiej w Kostopolu. Wobec zdekompletowania Rady Miejskiej w m. Kostopolu o 44%, wojewoda wołyński na podstawie art. 69 ustawy z dn. 23.III 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu teryt. (Dz. U. poz. 294) decyzją z dn. 17.I 1939 r., Nr SAO-2 rozwiązał Radę Miejską w Kostopolu.

Z WOJEWÓDZTWA POLESKIEGO

Ważniejsze inwestycje na Polesiu w czasie 20-lecia Niepodległości. Województwo poleskie jest dziś największym terytorialnie wojewódz-

twem przy najsłabszym zaludnieniu w stosunku do swojej powierzchni. Uwzględniając olbrzymie obszary leśne, wielkie przestrzenie wód, jezior i bagien oraz nieużytków, zaniedbanie przez zaborców i zniszczenie wojenne — Ziemia Poleska niewątpliwie wymaga pomocy z zewnątrz, by zająć odpowiednie miejsce w całokształcie gospodarczym i kulturalnym Rzeczypospolitej.

Stwierdzić też trzeba olbrzymi dorobek kulturalny i gospodarczy, uzyskany w ciągu 20 lat dzięki syzyfowym wysiłkom Państwa, samorządu i społeczeństwa. Dorobek ten jest może niewspółmierny do potrzeb, lecz bardzo znaczny w stosunku do stanu, w jakim Polesie weszło z powrotem w skład ziem Rzeczypospolitej.

Spis ludności z r. 1921 wykazał 71% analfabetów (powyżej 10 lat) wśród ludności Polesia. Nic też dziwnego, że władze szkolne, samorząd i społeczeństwo poświęciło dużo uwagi zagadnieniu organizacji i stałej rozbudowy szkolnictwa, zwłaszcza powszechnego. W ciągu dwudziestolecia zorganizowano 1.171 szkół powszechnych, wybudowano 336 budynków na pomieszczenie tych szkół kosztem 8.000.000 zł, a w r. 1937/38 podjęto akcję budowy 100 szkół - pomników, celem uczczenia pamięci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego oraz 51 nowych szkół łącznym kosztem około 8.000.000 zł. Nadmienić należy, że realizowanie tej akcji spoczywa głównie na barkach samorządu, przy wydatnej pomocy Rządu i współpracy zainteresowanej ludności.

Równocześnie z organizacją i rozbudową szkolnictwa powszechnego, średniego i zawodowego, podjęto akcję oświaty pozaszkolnej. Dziś mamy 9 powiatowych central bibliotek ruchomych z przeszło 30.000 tomami, 793 bibliotek oświatowych z 164.000 tomów, 617 świetlic, 173 chórów ludowych, 332 teatry ludowe, 110 domów ludowych, 10 uniwersytetów niedzielnych i 11 uniwersytetów powszechnych. Nadto co roku odbywa sią wielka ilość kursów oświatowych itp.

Rezultat tej pracy jest już widoczny. Już spis ludności w r. 1931 wykazał 48% analfabetów powyżej 10 lat, a przy najbliższym spisie niewątpliwie cyfra ta poważnie spadnie.

Poważnym zagadnieniem jest też podniesienie produkcj tego wybitnie rolniczego województwa. Grunty orne, sady i ogrody stanowią zaledwie 23,7%, łąki i pastwiska 29,8%, lasy 25,8%, nieużytki 20,7%.

Na pierwszy plan wybija się więc melioracja. W przeciągu 20 lat zmeliorowano około 66.000 ha kosztem przeszło 16.000.000 zł niezależnie od przeprowadzonych studiów, sporządzonych planów na przyszłość itp. Przeprowadzono komasację na obszarze 530.850 ha, obejmującym 61.457 gospodarstw samodzielnych oraz uzupełniono 25.600 karłowatych.

Personel instruktorski stanowi 9 agronomów powiatowych, 112 instruktorów rolnych oraz 30 instruktorów specjalnych.

69 spichlerzy zbożowych, 48 spółek mleczarskich, 99 filii mleczarskich, 243 spółdzielni rolniczych, względnie spożywców, 10 spółek melioracyjnych, 80 kas Stefczyka, 87 punktów czyszczenia nasion, 14 kół kontroli obór, 184 kółek rolniczych, 279 kół młodzieży wiejskiej, 134 kół gospodyń wiejskich, 26 ambulatoriów weterynaryjnych itp. — oto dalszy dorobek akcji popierania rolnictwa.

Drogi odziedziczyliśmy po zaborcach w stanie fatalnym niezależnie od zniszczeń dokonanych przez wojny.

To też pierwszym zagadnieniem musiało być przyprowadzenie do stanu używalności istniejących dróg i mostów, co zostało dokonane kosztem przeszło 27.000.000 zł, licząc w to i konserwację — następnie budowa nowych dróg i mostów, na co wydano ok. 16.000.000 zł. Mimo tego wysiłku mamy zaledwie 1.035 60 km dróg publicznych o twardej nawierzchni.

Zabrukowanie 51 osiedli i 85 ulic pochłonęło około 4.000.000 zł.

Budownictwo gmachów na pomieszczenie urzędów i instytucyj państwowych wyraża się w cyfrze 237 nowych budowli kosztem około 12.000 000 zł.

Z inwestycyj samorządowych wymienić należy budowę 6 elektrowni, wodociągów i kanalizacji w Brześciu n/B. i Pińsku, 93 studzien artezyjskich, kilka rzeźni, 152 budynków na pomieszczenie domów ludowych, ośrodków zdrowia, łaźni itp. łącznym kosztem około 10.000.000 zł.

Nie wymieniam tu znacznych inwestycyj kolejowych, wojskowych, pocztowych, przedsiębiorstw państwowych, które zasiliły poważnie miejscowy przemysł i rzemiosło i dostarczyły zatrudnienia ludności.

Z WOJEWÓDZTWA NOWOGRÓDZKIEGO

Powstanie Koła dyskusyjnego urzędników. Z inicjatywy urzędników z wyższym wykształceniem Urzędu Wojewódzkiego w Nowogródku powstało „Koło dyskusyjne", obejmujące urzędników I kategorii. Celem Koła jest poruszanie i przedyskutowanie na wspólnych zebraniach ważniejszych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego, jak też i z dziedziny wiedzy społeczno-politycznej niezbędnej dla urzędnika nie tylko w jego codziennej pracy zawodowej, lecz równie koniecznej w dalszym dokształcaniu i rozwijaniu własnego intelektu i światopoglądu. Referaty odpowiednie po przedyskutowaniu na posiedzeniach Koła będą wygłaszane na ogólnych zebraniach urzędniczych.

Zebrania dyskusyjne, które odbywać się mają w każdy poniedziałek tygodnia dla swej różnolitości i aktualności tematów stanowić będą pewną żywotną akcję o charakterze kulturalno oświatowym, a Koło dyskusyjne stać się może z czasem ośrodkiem życia kulturalnego Nowogródka.

Zainteresowanie celami Koła jest bardzo duże, o czym świadczyć może cały szereg zgłoszonych referatów, zapewniających dalszą jego aktywność i rozwój.

Przemówienie inauguracyjne wygłosił wicewojewoda Radoliński który wyraził uznanie dla pożytecznej inicjatywy wspólnych zebrań dyskusyjnych, biorąc zaś za podstawę myśli Adama Skwarczyńskiego o wartości jedynej zawartej w czynie ludzkim, zachęcał wszystkich do wytrwałej pracy, jako właściwego sprawdzianu walorów jednostki. Młodym urzędnikom w służbie administracyjnej wskazał mówca na szczególnie ważne obowiązki i kierunki ich pracy. Urzędnik administracyjny powinien odznaczać się ideowym podejściem do pracy, wypływającym ze zrozumienia wartości pracy jako takiej, a nie z pobudek znalezienia

tego, czy innego zajęcia, szlachetną ambicją w dążności do lepszego własnego doskonalenia i uspołecznienie pod kątem załatwiania wszelkich przejawów życia społeczeństwa zgodnie z jego wymogami.

Pożyteczna inicjatywa młodych urzędników w Nowogródku, jest tym pozytywnym wysiłkiem, który w przyszłości zapewne pchnie innych do czynu, a obecnie jest już dobrym objawem zrozumienia właściwej roli młodych urzędników.

Po przemówieniu wicewojewody mgr Henryk Karaś wygłosił referat pt. „Swobodne uznanie w prawie administracyjnym". Po referacie wywiązała się dłuższa dyskusja.

Z WOJEWÓDZTWA WILEŃSKIEGO

Podział województwa na obwody komisarzy ochrony lasów. Mstwo Roln. i Ref. Rol. ustaliło zarządzeniem z 7.II br. następujący podział województwa wileńskiego z 1-ym IV br. na obwody komisarzy ochrony lasów:

Starostwo powiatowe będące siedzibą urzędową komisarza ochrony lasów:	Powiaty wchodzące w skład obwodu komisarza ochrony lasów:
Brasław	brasławski
Głębokie	dziśnieński
Mołodeczno	mołodecki i oszmiański
Postawy	postawski
Święciany	święciański
Wilejka	wilejski
Wilno	wileńsko-trocki

Z WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Zamknięcie rachunkowe za 1935/6 r. Na posiedzeniu w 23.I br. Sejm Śląski powziął następ. uchwałę:

„1) Sejm Śląski zatwierdza zamknięcia rachunkowe wydatków i dochodów województwa śląskiego za rok budżetowy 1935/36.

2) Sejm Śląski przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Urzędu Kontroli Państwowej w Katowicach wzgl. Najwyższej Izby Kontroli, dotyczące gospodarki finansowej województwa śląskiego za rok budżetowy 1935/36".

Zatwierdzenie wyboru II burmistrza m. Katowic. Dekretem Minstwa Spr. Wewn. z 24.I 1939 r. Nr S. S. 35/111-2 zatwierdzony został wybór II burmistrza miasta Katowic w osobie dotychczasowego II burmistrza tego miasta Stanisława Szkudlarza na dalszy okres 12-letni liczący się od 7.II 1939 r.

BIBLIOGRAFIA

KSIĄŻKI

Bednorz Herbert l'abbé, docteur en droit canon: **Le concordat de Pologne de 1925.** Nomination aux Sièges Episcopaux et aux Paroisses. Commentair avec comparaison aux autres Concordats d'aprèsguerre. Paris 1938 r., stron 212. Les editions domat-montchrestien.

Rozprawa ta, omawiająca zasady konkordatu z 1925 r. na tle konkordatów zawartych po wojnie z innymi państwami, jest do nabycia u autora w Katowicach, ul. św. Pawła 6. Cena egzemplarza 5 zł.

Chomicz Bolesław, wiceprezes Związku K. K. O. w Warszawie: **Komunalne Kasy Oszczędności (KKO) na tle struktury gospodarczej Polski.** Warszawa 1938 r., stron 24. Odbitka z dwutygodnika „Oszczędność" nr 14—15 z 1938 r.

Jest to wydanie w formie broszury referatu, wygłoszonego na Zjeździe Delegatów KKO w Wilne w dniu 21 maja 1938 r. W referacie wskazuje autor m. in. na doniosłą rolę, jaką KKO powinny odegrać w zakresie podźwignięcia i ujęcia w polskie ręce drobnego handlu i rzemiosła, szczególnie na obszarach województw wschodnich.

Galiński J., Górski St. Łopaciński M.: **121 pytań i przepisów drogowych oraz umiejętność udzielania pomocy w nagłych wypadkach.** Warszawa 1938 r., stron 45. Nakładem autorów.

Jest to krótkie repetytorium przepisów drogowych, ułożone w formie pytań i odpowiedzi.

Giertych Jędrzej: **Sprawa litewska.** Wilno 1938 r., stron 31. Nakładem autora.

W broszurze przedstawia autor początki ruchu litewskiego oraz narodziny separatyzmu litewskiego, który — zdaniem autora — powstał w konsekwencji upadku powstania styczniowego. Dalej mówi autor o dwóch koncepcjach polityki polskiej wobec Litwy, mianowicie o koncepcji inkorporacyjnej i federacyjnej. W końcu omawia autor ostateczne posunięcia wobec Litwy.

Jankowski Alfons: **Najnowsze studia nad izolacją rur do gazu i wody.** Warszawa 1938 r., stron 7.

Jest to odbitka z czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna" tom XVIII z 1938 r.

Kadłubski Z. inż., radca w Min. Przemysłu i Handlu. **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1937 r. o dostawach i robotach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz instytucyj prawa publicznego.** Katowice 1937 r. stron 136. Księgarnia i Drukarnia Katolicka s. a. w Katowicach, ul. Marsz. Piłsudskiego 58.

Broszura zawiera teksty ustawy z dnia 15 lutego 1933 r. oraz wymienione w tytule rozporządzenia, tudzież komentarz do tych przepisów.

Krasocki Michał: **Emigracja osadnicza.** Warszawa 1938 r., stron 37. Wydawnictwo Ministerstwa Opieki Społecznej.

Broszura stanowi odbitkę z zeszytu IV kwartalnika „Praca i Opieka Społeczna" z 1937 r. W rozprawie omawia autor możliwości wychodźstwa osadniczego, wpływ emigracji osadniczej na stosunki ludnościowe w kraju, stronę gospodarczą emigracji osadniczej oraz wpływ tej emigracji na strukturę rolną.

Lehr-Spławiński T.: **Zachodnia granica językowa Kaszubszczyzny w wiekach średnich.** Poznań 1938 r., stron 14. Nakładem Instytutu Zachodnio-Słowiańskiego przy U. P. Czcionkami drukarni Uniwersytetu Poznańskiego.

Jest to odbitka z pracy „Slavia Occidentialis" tom XVI. W pracy tej wykazuje autor w oparciu o atlas nazw geograficznych słowiańszczyzny zachodniej jak daleko w obszar obecnego Pomorza niemieckiego sięgała granica językowa Kaszubów.

Lesław Adam dr i Wachlowski Zenon dr doc.: **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 3 Maja 1791 r. a Konstytucja z 23 kwietnia 1935 r.** Lwów 1938 r., stron 14. Nakładem zarządu głownego T. S. L. we Lwowie.

Broszura zawiera popularne przedstawienie podstawowych tez obu w tytule wymienionych konstytucyj.

Merczyński Stanisław: **Czy wprowadzić w Polsce karę chłosty?** Kraków 1938 r., stron 39. Nakładem Zrzeszenia Asesorów i Aplikantów w Krakowie. Skład główny w księgarniach Gebethnera i Wolffa.

Po omówieniu odnośnej literatury, obowiązującego w tym względzie ustawodawstwa zagranicznego i wysuwanych projektów prawodawczych autor wyraża w końcu zapatrywanie, iż karę chłosty możnaby wprowadzić w Polsce jedynie jako ostateczność, w razie stwierdzenia, że dotychczas stosowane środki karne nie zdołają powstrzymać dalszego wzrostu przestępczości.

Miroszewiez Edmund, Pajor Witold, Zieleniewski Leon: **Rzeczpospolita jej prawa i urzędy**. Podręcznik dla urzędników. Warszawa 1938 r., stron XV + 494. Nakładem Stowarzyszenia Urzędników Państwowych R. P. Biblioteka Urzędnicza nr 1.

Autorzy postawili sobie za cel dostarczenie urzędnikowi i kandydatowi na urzędnika zwięzłego podręcznika, któryby w sposób możliwie wyczerpujący i przystępny zawierał całokształt wiadomości, niezbędnych zarówno do złożenia egzaminu urzędniczego III i II kategorii, jak i potrzebnych przy codziennym pełnieniu służby. Za podstawę układu całokształtu materiału przyjęli autorzy kolejne działy i artykuły Konstytucji Kwietniowej, omawiając na tle odnośnego postanowienia Konstytucji wydane normy szczególne. Dla ułatwienia odszukania poszukiwanej materii umieścili autorzy w końcu swej pracy szczegółowy skorowidz rzeczowy.

Okińczyc F.: **Jak Komintern organizował ruch białoruski**. Wilno 1938 r., stron 32. Wydawca „Wieś — nasza przyszłość".

Broszura opisuje genezę powstania Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej oraz stopniową likwidację owej republiki.

Pawlino Władysław: **Uwagi i dane o możliwościach ekspansji gospodarczej kupiectwa i rzemiosła polskiego na Wołyniu**. Warszawa 1938 r., stron 79 Wydawnictwo nr 4 Koła Młodych Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich. Warszawa, Marszałkowska 153.

Celem broszury jest zorientowanie społeczeństwa polskiego w zagadnieniach kupiectwa i rzemiosła na Wołyniu oraz zwrócenie uwagi polskich kupców i rzemieślników z województw zachodnich na możliwości otwarcia nowych warsztatów pracy na Ziemiach Wschodnich.

Rudnicki Mikołaj: **Imiona osobowe z Pomorza Zachodniego (Szczecińskiego) do r. 1230**. Poznań 1938 r. stron 73. Nakładem Instytutu Zachodnio-Słowiańskiego przy U. P. Czcionkami drukarni Uniwersytetu Poznańskiego.

Jest to odbitka z tomu XVI „Slavia Occidentalis". Praca zawiera alfabetycznie ułożony spis imion słowiańskich używanych w średniowieczu na obszarze Pomorza Szczecińskiego. Rozprawa została wydana z zasiłku Funduszu Naukowego Uniwersytetu Poznańskiego.

Sarapata Józef dr, adwokat: **Zasiłki rodzinne**. Warszawa 1938 r., stron 43.

W pracy tej opisuje autor jak w świetle obowiązującego prawodawstwa Francji, Belgii, Włoch, Niemiec, Szwajcarii, Węgier i Polski przedstawia się sprawa dodatków do wynagrodzeń wypłacanych pracownikom ze względu na ich obowiązki rodzinne.

Sawicki Jakub dr, docent Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie: **Kościół ewangelicki a Państwo na polskim Górnym Śląsku**. Katowice 1938 r., stron 87. Wydawca: dr Jakub Sawicki, Warszawa.

Praca zawiera prawnicze rozważania autora nad ustawą śląską z dnia 16 lipca 1937 r. o tymczasowej organizacji Ewangelickiego Kościoła Unijnego na Górnym Śląsku oraz nad tymi wszystkimi okolicznościami prawnymi i faktycznymi, które stały się przyczyną wydania tej ustawy. Bezpośrednim celem pracy jest wykazanie bezpodstawności niektórych twierdzeń o rzekomej niezgodności tej ustawy z Konstytucją.

Starzyński Stefan: **Rozwój stolicy**. Warszawa 1938 r., stron 98. Wydane przez stołeczny okręg Związku Rezerwistów.

Jest to broszurowe wydanie odczytu, wygłoszonego w dniu 10 czerwca 1938 r. na zebraniu urządzonym przez okręg stołeczny Związku Rezerwistów. Obok pełnego tekstu odczytu zawiera broszura wykresy, plany, rysunki i fotografie demonstrowane podczas odczytu.

Sukiennicki Wiktor: **Ewolucja ustroju Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich**. Część I. Wilno 1938 r., stron 354. Nakładem Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej.

Praca jest próbą przedstawienia ewolucji politycznego i społecznego ustroju ZSRR od wewnątrz, w świetle oficjalnych wydawnictw i publikacyj władz sowieckich. W oparciu o te materiały przedstawia autor ideologię i intencje czynników rządzących oraz obrazuje rzeczywistość sowiecką w poszczególnych etapach jej rozwoju. Praca została wydana z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej Józefa Piłsudskiego. W pracy zamieszczono szereg wykazów organizacyjnych władz w ZSRR.

Wojciechowski Zygmunt: **Między Niemcami a Rosją**. Z powodu książek: *Adolfa Bocheńskiego* „Między Niemcami a Rosją" i *W. Bączkowskiego* „Grunwald czy Pilawce". Poznań 1938 r., stron 23. Nakładem „Awangardy Państwa Narodowego".

Przeciwstawiając się niektórym tezom, zawartym w książkach powołanych w podtytule, stwierdza autor, że nie leży w polskiej racji stanu przyśpieszanie powstania państwa ukraińskiego i że należy przede wszystkim dążyć do umacniania polskiego stanu posiadania w województwach południowo-wschodnich.

Wyczyński Franciszek: **Skorowidz miejscowości województwa pomorskiego.** Toruń 1938 r., stron 128. Nakładem drukarni J. K. Kuszel, Zrzeszenie B. Prac. Pom. Druk. Roln., Toruń.

Wydawnictwo zawiera opis Pomorza i jego miast, spis powiatów z powierzchnią obszaru i ludnością, spis miast z ilością mieszkańców, spis gmin miejskich i wiejskich z przynależnością do powiatu i sądu, spis miejscowości z przynależnością do powiatu i gminy oraz z najbliższym urzędem pocztowym i stacją kolejową, spis zakładów krajowych, parafij, ubezpieczalni społecznych. oraz schronisk turystycznych. Skorowidz został zalecony do użytku urzędowego przez wojewodę Pomorskiego.

Zawadzki Władysław: **Manipulowanie pieniądzem jako narzędzie polityki gospodarczej**. Odczyt wygłoszony na posiedzeniu Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie 18 maja 1938 r. Kraków 1938 r., stron 28. Nakładem Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie.

W referacie tym wymienia autor szereg prób manipulowania pieniądzem dla celów gospodarczo-społecznych od czasów antycznych aż po dzień dzisiejszy oraz omawia dodatnie i ujemne strony takiego manipulowania (odchylenia od parytetu kruszcowego).

Zakrzewski Tadeusz: **Spółdzielnie niezwiązkowe i walka z nimi**. Warszawa 1938 r., stron 79. Biblioteka Spółdzielcza nr 31. Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego.

W pracy tej omawia autor genezę spółdzielni niezwiązkowych, stanowisko tych spółdzielni według ustawy o spółdzielniach, dotychczasowe wysiłki Biura Rady Spółdzielczej w kierunku wytępienia spółdzielni niezwiązkowych, a w końcu uzasadnia konieczność rewizji podstaw prawnych tych spółdzielni.

Grupa Prawnicza Polsko-Francuska. Wydawnictwa grup polskich porozumień prawniczych z zagranicą, zeszyt 1. Warszawa 1938 r., stron 67. Skład główny: Księgarnia Powszechna Warszawa, pl. Napoleona 1.

Wydawnictwo, którego ukazał się zeszyt 1, ma za zadanie zacieśnienie współpracy pomiędzy prawnictwem polskim i innych narodów. Słowa wstępne do tego wydawnictwa napisali: *Witold Grabowski, minister sprawiedliwości, Aleksander Millerand, b. Prezydent Republiki Francuskiej* oraz *Juliusz Łukasiewicz, Ambasador R. P. w Paryżu*. Zeszyt zawiera dalej rozprawy: *J. Basdevant*: „Ogólne zasady prawa i ich miejsce w międzynarodowym porządku prawnym", *J. P. Niboyet*: „Ustawa a umowy międzynarodowe" oraz *J. Namitkiewicza*: „Ustawa o spółkach udziałowych". Zeszyt zawiera wreszcie przegląd ustawodawstwa francuskiego z 1937 r. i zawartych w tym czasie przez Francję umów międzynarodowych oraz sprawozdanie z działalności polskich grup międzynarodowego porozumienia prawniczego za okres 1936/57.

Prawo o ustroju adwokatury. Poznań 1938 r., stron 74. Księgarnia Wł. Wilak.

Broszura zawiera tekst wymienionego w tytule prawa.

Żyjemy w gromadzie. Obóz Zjednoczenia Narodowego, oddział propagandy, stron 32.

Jest to broszura propagandowa wskazująca na doniosłą rolę, jaką spełnia w Państwie gromada i gmina. Broszura zawiera poza tym podstawowe informacje z zakresu prawa wyborczego do rad gromadzkich.

CZASOPISMA

Czasopismo sędziowskie. *Mgr P. Adamowski*: Dwa obozy. Dyskusje o polskim prawie narodowym.

Gazeta sądowa warszawska. Warszawa, tygodnik nr 7. *Dr J. Pisowicz*: Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym z dn. 24 września 1934 r. *K. Apołłow*: Zmiany w przepisach o prawie ubogich w k. p. c. a dotychczasowe orzecznictwo.

Głos gminy wiejskiej i gromady. Warszawa, dwutygodnik nr 3. *S. Bonarek*: Rola gromady w życiu wsi. *J. Stamirowski*: Rola obieralnego czynnika obywatelskiego w samorządzie.

Głos sądownictwa. Warszawa, miesięcznik nr 2. *M. Szerer*: Nakaz art. 54 prawa prasowego.

Na posterunku. Warszawa, tygodnik nr 6. *W. Majewski*: Nowe prawo prasowe.

Nasza przyszłość. Warszawa, kwartalnik nr LXVII. Uproszczony ustrój Państwa Polskiego (projekt poprawiony i uzupełniony). *P. Łastówka*: Ogólne zagadnienie i działalność Białorusinów.

Palestra. Warszawa, miesięcznik nr 1. *S. Kauzik*: Nowe prawo prasowe.

Pracownik samorządowy. Warszawa, dwutygodnik nr 3. *A. Pacholczyk*: Palący problem w samorządzie to sprawy dyscyplinarne. *Mgr W. Zacharowicz*: O awansach w samorządzie powiatowym. Nr 4: *J. Krasowski*: O uproszczeniu systemu rozkładu podatków. *St. Skupiński*: O awansach w samorządzie powiatowym.

Problemy Europy Wschodniej. Warszawa, miesięcznik nr 2. *W. Bączkowski*: Europa Wschodnia a obrona Państwa.

Przegląd intendencki. Warszawa, kwartalnik nr 1. *Kpt. S. Szymański*: Jak ułatwić znajomość przepisów i posługiwanie się nimi.

Przegląd samorządowy. Kraków, miesięcznik nr 11. *L. Osiecki*: Wybory samorządowe.

Rolnictwo. Warszawa, miesięcznik tom III, zesz. 1—2. *Inż. M. Wierusz-Kowalski*: Rola rolnictwa w aprowizacji kraju.

Samorząd. Warszawa, tygodnik nr 7. *J. Janiczek*: Kilka uwag o czytelnikach i czytelnictwie w powiatowych centralach bibliotecznych. *B. Marczak*: U wrót Warszawy.

Sprawy narodowościowe. Warszawa, dwumiesięcznik nr 4—5 *R. Bierzanek*: Momenty narodowościowe w ustawach regulujących sprawy obywatelstwa. *E. Kuroński*: Polacy w Niemczech w urzędowych spisach ludności.

Śląskie Wiadomości Statystyczne. Katowice, miesięcznik nr 1. Ukazał się zeszyt 1 z r. 1939 „Śląskich Wiadomości Statystycznych" wraz z dodatkiem 4, poświęconym statystyce odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego. W dodatku tym zostały opublikowane dalsze dane charakteryzujące stosunki rolnicze odzyskanych ziem na podstawie wyników spisu gospodarstw rolnych z 1930 r. Zestawienia te zawierają podział gospodarstw rolnych według powierzchni niektórych upraw, gospodarstwa leśne i rolne posiadające lasy według właścicieli, rodzaju drzewostanów i drzew oraz według sposobu zagospodarowania i użytkowania. Prócz tego dodatek zawiera informacje o elektrowniach, ruchu turystycznym na tych terenach, oraz o budynkach mieszkalnych, urzędniczych i robotniczych, należących do przedsiębiorstw górniczych.

Wileński przegląd prawniczy. Wilno, miesięcznik nr 2. *J. Zajkowski*: Polityka prawa—polityka orzecznictwa. *S. Flich*: Czynnik osobowy w wykonywaniu prawa.

Ziemia. Warszawa, miesięcznik nr 1. *A. Patkowski*: Istota, idea i program naszego ruchu krajoznawczego.

Deutsche Bauzeitung. Berlin, tygodnik nr 7. *Dr Ing. Kruschwitz*: Winterbau im Spiegel der Wetterstatistik.

Der Gemeindetag. Berlin, dwutygodnik nr 3. *Dr Frick*: Grossdeutsche Verwaltung. *Ing. H. Baur*: Heizung, Lüftung und Luftkühlung der amerikanischer Eisenbahnpersonenwagen.

Reichsverwaltungsblatt. Berlin, tygodnik nr 4. *Dr Müller*: Die Selbstverwaltung und ihre Stellung im Staatsaufbau. Nr 5. Die staatilche und gemeindliche Verfassung und Verwaltung der Hansenstadt Hamburg.

Drukarnia Gaz. Adm. i P P., Warszawa, Trębacka 11.